

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ
ΤΜΗΜΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

ΠΜΣ: Πολιτικές για τη Μετανάστευση, τις Κοινωνικές διακρίσεις και την ιδιότητα του πολίτη

Επιβλέπουσα Καθηγήτρια :Κα Κουτσούκου Ηλέκτρα

Φοιτήτρια: Βήλου Θεοδώρα

ΘΕΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗΣ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ:

Δικαιώματα του Παιδιού και Αποϊδρυματοποίηση. Οι απόψεις των επαγγελματιών στα Ιδρύματα παιδικής προστασίας

ΤΡΙΜΕΛΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Κος ΦΕΡΩΝΑΣ ΑΝΔΡΕΑΣ

Κα ΚΟΥΤΣΟΥΚΟΥ ΗΛΕΚΤΡΑ

Κος ΣΠΥΡΙΔΑΚΗΣ ΜΑΝΟΣ

ΚΟΡΙΝΘΟΣ

ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ

2020

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Η παρούσα έρευνα αποτελεί μέρος της περάτωσης των σπουδών μου, στο πλαίσιο του μεταπτυχιακού προγράμματος σπουδών μου στη στις κοινωνικές διακρίσεις, μετανάστευση και ιδιότητα του πολίτη, στο Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου.

Σε αυτό το σημείο θα ήθελα να επισημάνω ότι οι προσωπικές μου αναζητήσεις ως εκπαιδευτικός στην προσχολική ηλικία, καθώς και οι δράσεις μου στο πλαίσιο του εθελοντισμού σε χώρους παιδικής προστασίας για παιδιά, αποτέλεσε ένα βασικό κίνητρο να ασχοληθώ με το θέμα της συγκεκριμένης έρευνας. Ιδιαίτερες ευχαριστίες θα ήθελα να εκφράσω στην καθηγήτριά μου και επιβλέπουσα στην πτυχιακή μου εργασία κα Κουτσούκου Ηλέκτρα, καθώς στο πλαίσιο του μαθήματος της «Δίκαιο και Μετανάστευση», αποτέλεσε πηγή έμπνευσης, ώστε να ασχοληθώ με ένα αρκετά μείζον και με τεράστιο ενδιαφέρον θέμα τα δικαιώματα των παιδιών και συγκεκριμένα σε χώρους παιδικής προστασίας. Παράλληλα, θέλω να την ευχαριστήσω για τη βοήθεια της, την παρότρυνσή της στις δυσκολίες που αντιμετώπισα, την υπομονή της στις αμφιβολίες μου και την κριτική της οπτική.

Τέλος, θα ήθελα να ευχαριστήσω την οικογένειά μου, που αποτέλεσε στήριγμα της προσπάθειάς μου, καθώς και τους φίλους μου, που με την ενθάρρυνσή τους και την υπομονή τους στο άγχος μου, με ενθάρρυναν να συνεχίσω και να ολοκληρώσω τη διπλωματική μου εργασία.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Στις μέρες μας υπάρχουν αρκετά παιδιά, που συνεχίζουν να διαμένουν και να μεγαλώνουν τόσο σε πλαίσια όσο και σε δομές ιδρυματικής φροντίδας και προστασίας, ανοιχτού ή κλειστού τύπου. Είναι φανερό ότι μεγάλος αριθμός παιδιών βρίσκεται σε ιδρύματα παιδικής προστασίας, τόσο στην Ελλάδα όσο και σε άλλες χώρες της Ευρώπης.

Ο θεσμός του ιδρύματος απασχολεί σε μεγάλο βαθμό την ελληνική κοινωνία και είναι απαραίτητο να αναδειχθούν οι ανάγκες των παιδιών, που διαμένουν σε πλαίσια παιδικής προστασίας, τα δικαιώματά τους και όσα χρειάζονται για να ενταχθούν ως ισότιμα μέλη μιας κοινωνίας και στη προκείμενη περίπτωση της ελληνικής κοινωνίας, όπου θα τους παρέχονται τα ίδια κοινωνικά αγαθά με τα υπόλοιπα παιδιά, που διαμένουν σε πλαίσια εκτός ιδρυματικής φροντίδας και θα έχουν τις ίδιες προσβάσεις στη κοινωνία, που ζουν και μεγαλώνουν.

Συγκεκριμένα, η παρούσα εργασία αναφέρεται στην ιστορική ανασκόπηση των ιδρυμάτων παιδικής προστασίας στην Ελλάδα. Επιπλέον, παρουσιάζονται τα δικαιώματα των παιδιών σύμφωνα με τη Διεθνή Σύμβαση των Δικαιωμάτων του Παιδιού, που διαμένουν σε ιδρύματα παιδικής προστασίας. Επιπρόσθετα, αναφέρονται οι δυσκολίες, που αντιμετωπίζουν τα παιδιά στα ιδρύματα παιδικής προστασίας, τη σχέση που έχουν με τους επαγγελματίες στις δομές, καθώς και τα παιδιά μεταξύ τους..

Ακόμα, αναφέρονται οι δράσεις, προγράμματα ή οι εναλλακτικές προσεγγίσεις, που πραγματοποιούνται στα ιδρύματα παιδικής προστασίας στο πλαίσιο της αποϊδρυματοποίησής των παιδιών μέσα από τη σκοπιά των επαγγελματιών των ιδρυμάτων.

Τέλος, παρουσιάζεται η συμβολή των ιδρυμάτων παιδικής προστασίας τόσο στα παιδιά, που διαμένουν στο ίδρυμα, όσο και των οικογενειών τους εκτός των ιδρυμάτων, καθώς συνεπικουρεί και στην καλύτερη συνεργασία του ιδρύματος με την οικογένεια. Παράλληλα, διαφαίνονται οι δράσεις ή οι εναλλακτικές προσεγγίσεις, που πιθανώς κάποιες δομές εφαρμόζουν στο πλαίσιο της αποϊδρυματοποίησης των παιδιών από τα ιδρύματα παιδικής προστασίας.

Λέξεις-Κλειδιά: δικαιώματα του παιδιού, ιδρύματα παιδικής προστασίας, ιδρυματοποίηση, αποϊδρυματοποίηση, εναλλακτικές προσεγγίσεις

ABSTRACT

Nowadays, a high number of children still reside and are brought up in foster care establishments, in open and closed frameworks/ contexts. It is also evident that a significant number of children are located in child protection facilities in Greece and in other European countries.

The institution of the foster care establishment has been an issue of great importance and debate in Greece. It is necessary that the needs of these children, who reside in these establishments, are highlighted, along with all other aspects necessary for their better life. More specifically, the aforementioned elements are essential in order for these children to be accepted and integrated as equal members of Greek society, to be provided with the same social commodities that are given to all other children who reside in non-foster care establishments and to be ultimately provided with the same opportunities in the society in which they are nurtured and raised.

More specifically, this essay will deal with the historical retrospection of child protection establishments in Greece. In addition, the rights of the children who reside in such establishments, as set by the ‘Conventions on the Rights of the Child’, will also be presented. Furthermore, this essay will also discuss the difficulties that children in child protection establishments face, the relationships that they develop with the establishment’s professionals and with the other children of the establishment.

Moreover, the variety of actions, programmes and the alternative provisions that take place in the child care establishments are also presented, so as to further delve and reach a deeper understanding of the context of the children’s deinstitutionalization through the working professionals’ perspective.

Finally, this essay will discuss the contribution and influence of the child protection establishments on the children themselves who reside in the establishment and on their families that may reside outside the establishment, as, as this essay will demonstrate, this influence can assist in the better cooperation of the establishment with the family. Simultaneously, the actions or the alternative provisions that a number of establishments may use in the context of the children’s deinstitutionalization from the child protection establishment will also be presented.

Key words: children's rights, child protection, foster care, institutionalization, deinstitutionalization, alternative provisions

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Εισαγωγή.....	8
Πρώτο μέρος: Θεωρητική Προσέγγιση.....	10
1 ΚΕΦΑΛΑΙΟ. Το ίδρυμα ως θεσμικό πλαίσιο.....	10
1.1 Σύντομη ιστορική ανασκόπηση για την ιδρυματική φροντίδα.....	11
1.2 Χαρακτηριστικά της ιδρυματικής φροντίδας.....	16
1.2.1 Τα ιδρύματα παιδικής προστασίας στην Ελλάδα.....	17
1.3 Οι επιπτώσεις της παραμονής των παιδιών στα ιδρύματα παιδικής προστασίας.....	20
2 ΚΕΦΑΛΑΙΟ. Τα Δικαιώματα του παιδιού στα ιδρύματα παιδικής προστασίας.....	22
2.1 Διεθνής σύμβαση για τα δικαιώματα του παιδιού.....	25
2.2 Ευρωπαϊκή νομοθεσία για τα δικαιώματα του παιδιού.....	27
2.3 Δικαιώματα του παιδιού στο ελληνικό νομικό πλαίσιο.....	29
3 ΚΕΦΑΛΑΙΟ. Αποϊδρυματοποίηση των παιδιών από τα ιδρύματα παιδικής προστασίας.....	30
3.1 Καλές πρακτικές και κατευθυντήριες γραμμές της Ευρωπαϊκής Ένωσης.....	32
3.2 Εναλλακτικοί τρόποι προσέγγισης της ιδρυματικής φροντίδας των παιδιών.....	33
Δεύτερο μέρος: Διεκπεραίωση εμπειρικής έρευνας.....	36
4 ΚΕΦΑΛΑΙΟ. Μεθοδολογία της έρευνας.....	36
4.1 Ορισμός του προβλήματος-Διατύπωση ερευνητικών ερωτημάτων.....	36
4.2 Διατύπωση ερευνητικών υποθέσεων.....	37

4.3. Μεθοδολογία της έρευνας.....	37
5ΚΕΦΑΛΑΙΟ. Ανάλυση αποτελεσμάτων.....	39
6ΚΕΦΑΛΑΙΟ. Συμπεράσματα- Προτάσεις.....	47
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	49
ΕΛΛΗΝΟΓΛΩΣΣΗ.....	49
ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ.....	52
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ. Οδηγός Συνέντευξης.....	54

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Στην εποχή μας πολλά παιδιά βρίσκονται σε πλαίσια ιδρυματικής φροντίδας σε αρκετές χώρες της Ευρώπης, όπως και στην Ελλάδα. Ωστόσο, μέσα από πολλές έρευνες, που έχουν πραγματοποιηθεί είναι πλέον γεγονός ότι η ιδρυματική κατάσταση, που βρίσκονται τα παιδιά, που διαμένουν σε ιδρύματα αποτελεί μια τακτική, που παραβιάζει τα ανθρώπινα δικαιώματα και συγκεκριμένα τα δικαιώματα του παιδιού στην οικογενειακή ζωή. Παράλληλα, έρευνες δείχνουν ότι η παραμονή των παιδιών σε ιδρύματα παιδικής προστασίας και ιδιαίτερη σε νηπιακή ηλικία, έστω και για ένα σύντομο χρονικό διάστημα επηρεάζει αρνητικά την ανάπτυξη του εγκεφάλου του παιδιού, όπου έχει αντίκτυπο σε όλη τη διάρκεια της ζωής του. (Τι κάνει η Ευρώπη για μένα,2019)

Σε αυτό το σημείο αξίζει να αναφέρουμε ότι τα περισσότερα παιδιά, κατευθύνονται σε ιδρύματα παιδικής προστασίας για βασικούς λόγους. Αφενός, όταν η φυσική οικογένεια του παιδιού δεν είναι εφικτό να φροντίσει το παιδί ή δεν υπάρχει και αφετέρου υπάρχουν κάποια παιδιά, που χαρακτηρίζονται από προβληματική συμπεριφορά σε έντονο βαθμό και η τοποθέτησή τους σε ένα ίδρυμα είναι μια ενδεικτική λύση, έστω για ένα εύλογο χρονικό διάστημα (Σταθόπουλος,2017).

Αξίζει να αναφερθεί ότι η Πολιτεία είναι υπεύθυνη για τη τήρηση μέτρων σε περίπτωση, που παρατηρηθούν ελλείψεις ή ανάγκες, που πιθανόν να υπάρχουν στα ιδρύματα παιδικής προστασίας, ώστε τα παιδιά που διαμένουν σε αυτά να κατακτούν και να απολαμβάνουν τα δικαιώματά τους, όπως αυτά καταγράφονται στη Διεθνή Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού σύμφωνα με το (Ν.2101/92,ΦΕΚ 192 Α', εφεξής ΔΣΔΠ) και αναφέρονται στη Σύσταση της Επιτροπής Υπουργών της Ευρωπαϊκής Ένωσης προς τα Κράτη Μέλη, καθώς και στις Κατευθύνσεις των Ηνωμένων Εθνών για την εναλλακτική Φροντίδα των παιδιών (Συνηγορός του Πολίτη, 2015).

Είναι αρκετά σημαντικό να αναφερθεί ότι η Ευρωπαϊκή Ένωση είναι υποστηρικτής της μεταρρύθμισης για τη προστασία των παιδιών και συγκεκριμένα της μετάβασής τους από την ιδρυματική φροντίδα, σε μία εξατομικευμένη φροντίδα σε επίπεδο οικογένειας αλλά και σε επίπεδο κοινότητας. Αυτή η διαδικασία ονομάζεται «αποϊδρυματοποίηση» και θα μας απασχολήσει αρκετά σε επόμενο κεφάλαιο (Τι κάνει η Ευρώπη για μένα, 2019). Η αποϊδρυματοποίηση παρέχεται

τόσο στο επίπεδο της οικογένειας, που υπάρχει ανάγκη όσο και σε επίπεδο της κοινότητας, όπου παρέχονται υπηρεσίες, όπως η αναδοχή σαν λύση για τη προστασία και φροντίδα του παιδιού, καθώς και η υιοθεσία.

Επομένως, σκοπός αυτής της έρευνας είναι να αναφερθούν οι δυσκολίες, που αντιμετωπίζουν τα παιδιά στα ιδρύματα παιδικής προστασίας και ποιες είναι οι εναλλακτικές προσεγγίσεις, που χρησιμοποιούν οι επαγγελματίες του χώρου για την αποϊδρυματοποίηση των παιδιών, ώστε να ενταχθούν ομαλά στη κοινωνία. Επίσης, είναι απαραίτητο να παρουσιαστεί η στάση και η άποψη των επαγγελματιών των ιδρυμάτων, όσον αφορά το κομμάτι της αποϊδρυματοποίησης.

Η παρούσα μελέτη αποτελεί μια εμπειρική έρευνα, με στόχο να βρει απαντήσεις σε ερωτήματα συλλέγοντας εμπειρικά δεδομένα, καθώς και την κριτική ανάλυση άλλων, σχετικών με το θέμα, δημοσιευμένων εργασιών (εμπειρικών μελετών, θεωρητικών μελετών ή ακόμα, και άλλων βιβλιογραφικών ερευνών επί του θέματος), δηλαδή συνοψίζοντας, ταξινομώντας, συγκρίνοντας και συνθέτοντας υλικό που έχει ήδη δημοσιευθεί και ερευνηθεί.

Είναι εξαιρετικά σημαντικό να αναφερθεί η δομή της συγκεκριμένης έρευνας. Αρχικά, περιλαμβάνει έξι κεφάλαια. Το πρώτο κεφάλαιο αναγράφεται μια ιστορική επισκόπηση και το θεσμικό πλαίσιο για τα ιδρύματα παιδικής προστασίας από τα πρώτα χρόνια δημιουργίας τους μέχρι σήμερα στον ελλαδικό χώρο και τη δράση τους. Ακολούθως, το δεύτερο κεφάλαιο εσωκλείει τα δικαιώματα του παιδιού στα πλαίσια ιδρυματικής φροντίδας και εστιάζει τόσο στις διεθνείς διατάξεις όσο και στο νομικό πλαίσιο της Ελλάδας.

Παράλληλα, το τρίτο κεφάλαιο επεξεργάζεται τις εναλλακτικές προσεγγίσεις της αποϊδρυματοποίησης των παιδιών στα ιδρύματα παιδικής προστασίας. Συγκεκριμένα, ακολουθούν οι καλές πρακτικές και κατευθυντήριες γραμμές της Ευρωπαϊκής Ένωσης, όπως και οι εναλλακτικοί τρόποι προσέγγισης φροντίδας των παιδιών, που βρίσκονται σε χώρους παιδικής προστασίας.

Ακολούθως, το τέταρτο κεφάλαιο περιλαμβάνει τη μεθοδολογία, που ακολουθήθηκε για τη περάτωση της συγκεκριμένης έρευνας, ενώ το πέμπτο κεφάλαιο επεξεργάζεται την ανάλυση των δεδομένων από τις συνεντεύξεις των επαγγελματιών στα ιδρύματα παιδικής προστασίας. Τέλος, το έκτο κεφάλαιο εστιάζει σε μια

συζήτηση για τους περιορισμούς της έρευνας, καθώς και τα συμπεράσματα που γεννήθηκαν με τη περάτωση της ερευνητικής διαδικασίας.

Πρώτο μέρος: Θεωρητική Προσέγγιση

1 ΚΕΦΑΛΑΙΟ. Το ίδρυμα ως θεσμικό πλαίσιο

Τα ιδρύματα αποτελούν μια μορφή προστασίας, που έχει μια κοινωνία ως εφόδιο για να μπορέσει να αντιμετωπίσει την ύπαρξη ενός δυσλειτουργικού περιβάλλοντος, που έχουν βιώσει τα παιδιά, την παραμέληση τους, καθώς και την έλλειψη ενός περιβάλλοντος οικογένειας και είναι άμεσα συνδεδεμένα με τις αρχές τόσο της αναδοχής αλλά και της υιοθεσίας (Tsitseliotis & Κουσίδου, 1989).

Σύμφωνα με τον Κιρποτίν (1980), τα παιδιά, που τοποθετούνται στα ιδρύματα παιδικής προστασίας για λόγους κοινωνικών συνθηκών και το κατονομάζει συγκεκριμένα «κοινωνική μέριμνα». Συγκεκριμένα, αναφέρεται στο γεγονός ότι το εκάστοτε παιδί αναλαμβάνεται από τα ιδρύματα παιδικής προστασίας είτε με μερική φροντίδα είτε με ολική, αφενός για ψυχολογικούς λόγους και αφετέρου για οικονομικούς και οικογενειακούς λόγους. Σε αυτό το σημείο αξίζει να διασαφηνιστεί ο ρόλος του ιδρύματος παιδικής προστασίας είτε σε ίδρυμα είτε σε θεσμό. Συγκεκριμένα, *«το ίδρυμα παιδικής προστασίας είναι αναγκαίο ως πρόταση και έχει λόγο ίδρυσης βάση νόμου για να μπορέσει να εξασφαλίσει ένα συγκεκριμένο ρόλο και ένα καθεστώς, για να πραγματοποιήσει ένα έργο, που του έχει ανατεθεί από το κράτος. Ακόμα, το κομμάτι θεσμός αποτελεί μια κατασκευή συνθηκών λειτουργίας και σχέσεων, που πραγματοποιείται ανάμεσα σε διαφορετικούς συμμετόχους μιας κατάστασης»* (Καλυβά, 2016).

Επομένως, το ίδρυμα αναφερόμενο σε συγκεκριμένες λειτουργίες μπορεί να προσφέρει τρία βασικά πράγματα. Πρώτον, ένα δομημένο και οργανωτικό περιβάλλον, όπου παρέχει φροντίδα, στοργή και είναι δεκτικό ως προς τα περιβάλλοντα έξω από αυτό. Δεύτερον, τη παροχή μιας ομάδας με θεραπευτική βάση. Και τρίτον, τη παροχή ειδικών επιστημόνων, όπως ψυχολόγος, ψυχίατρος, κοινωνικός λειτουργός, όπου βοηθούν το παιδί όταν το χρειάζεται (Καλυβά, 2016).

Ακόμα, κατά τον Whittaker (1979) θεωρεί ότι τα ιδρύματα παιδικής προστασίας λειτουργούν ως ένα πλαίσιο, που απεικονίζει ένα οικογενειακό σύστημα, το οποίο δε μπορεί να λειτουργήσει. Στην ουσία έχουν ως πρωταρχικό σκοπό τη στήριξη της οικογένειας, η οποία περνάει μια κρίση προσωρινά. Ωστόσο, είχε τη γνώμη ότι η ιδρυματική προστασία είναι απαραίτητο να προβεί σε αξιοσημείωτες αλλαγές.

Είναι αρκετά σημαντικό να επισημανθεί ότι τα ιδρύματα παιδικής προστασίας δημιουργήθηκαν τόσο στην Ελλάδα αλλά και στην Ευρώπη κατά τη διάρκεια του Β' Παγκοσμίου πολέμου για να παρέχουν τη κατάλληλη φροντίδα στα παιδιά, που έχασαν τους γονείς τους κατά τη διάρκεια του πολέμου. Με τη πάροδο των χρόνων ωστόσο, αναπτύχθηκαν και εξελίχθηκαν σύμφωνα με τα πλαίσια και τα προγράμματα κοινωνικής πολιτικής φροντίδας και πρόνοιας. Παράλληλα, η προστασία των παιδιών χωρίς γονείς είναι μια διαδικασία, που ξεκίνησε και πρότερα από το Β' Παγκόσμιο πόλεμο και η παροχή φροντίδας τους πραγματοποιείτο με ποικίλους τρόπους (Κιρποτίν,1980).

1.1 Σύντομη ιστορική επισκόπηση για την ιδρυματική φροντίδα

Με το πέρασμα των χρόνων η ανάγκη για τη προστασία και φροντίδα των εγκαταλελειμμένων παιδιών, ορφανών ακόμα και των κακοποιημένων, αποτέλεσε μια συγχή διαδικασία. Οι κύριοι φροντιστές των παιδιών εκείνη τη περίοδο ήταν οι συγγενείς τους μέσω μιας άτυπης φροντίδας (Boswell, 1988, Hrdy,1999).

Σε ολόκληρο τον κόσμο η φροντίδα του παιδιού από την Ευρώπη, στις χώρες της Αγγλίας και Ιταλίας, καθώς και στη Ρωσία. Με αυτήν την ανάγκη οι χώροι ιδρυματικής φροντίδας αυξήθηκαν κατά κόρον με το πέρασμα των αιώνων. Ωστόσο, αξίζει να αναφερθεί ότι κατά τη διάρκεια του 18 αιώνα η ιδρυματική φροντίδα στις περιοχές της Βόρειας Αμερικής και της Ευρώπης δεν ήταν κάτι το σύνηθες. Τα παιδιά, που προέρχονταν από περιβάλλοντα και οικογένειες, που είτε ήταν εγκαταλελειμμένα είτε ήταν ορφανά διέμεναν με τους γείτονες (Μιτράκη κ.α, 2017).

Ακολούθως, τον αμέσως επόμενο αιώνα, τον 19 αιώνα, στις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής αρκετά φιλανθρωπικά ιδρύματα, καθώς και θρησκευτικές οργανώσεις προσπάθησαν να ενισχύσουν την ιδρυματική φροντίδα. Επομένως, με τη πάροδο του χρόνου βοήθησαν στο να καθιερώσουν τα ορφανοτροφεία για πολλούς

λόγους. Συγκεκριμένα, ο αμερικανικός εμφύλιος πόλεμος, η έξαρση επιδημιών όπως, η χολέρα, η φυματίωση, ο κίτρινος πυρετός καθώς και η αύξηση της αστικοποίησης συνέβαλλαν στη δημιουργία ορφανοτροφείων (Crenson, 1998).

Ο 20ος αιώνας έφερε ακόμα μεγαλύτερη την ανάγκη δημιουργίας ορφανοτροφείων, καθώς αυξήθηκε ο αριθμός των νέων σε αυτά, όπως και των παιδιών. Επομένως, ήταν επιτακτική η ανάγκη για να βοηθηθούν άμεσα, να υπάρξει περίθαλψη και φροντίδα. είχαν άμεση ανάγκη από περίθαλψη και φροντίδα. (Smith, 1995). Να επισημάνουμε σε αυτό το σημείο ότι τον 20 αιώνα έλαβαν χώρα οι Βαλκανικοί πόλεμοι, ο Α΄ Παγκόσμιος πόλεμος, που συνέβαλλαν στη δημιουργία άπορων οικογενειών και πόσο μάλλον παιδιών υπό εγκατάλειψη και ορφάνια, όπου άμεσα έπρεπε να υπάρξει φροντίδα και περίθαλψη για τη κάλυψη των αναγκών τους.

Επιπρόσθετα, την ίδια περίοδο του 20^{ου} αιώνα, τόσο στη Βόρεια Αμερική όσο και στην Ευρώπη, η ανάδοχη οικογένεια ήταν υπό την άμεση υποστήριξη των εκατέρωθεν κυβερνήσεων, αλλά και της ίδιας της εκκλησίας. Εκείνη τη περίοδο έγινε μια ανάδυση ερευνών, όπου υποστήριζαν ότι η εγκατάσταση των παιδιών στα ιδρύματα επηρέαζε με επιβλαβείς τρόπους τη ψυχοκοινωνική τους ανάπτυξη (Goldfarb, 1945, Provence & Lipton, 1962). Στη συνέχεια, μετά την πραγματοποίηση των παραπάνω ερευνών και την εμφάνισή τους κυρίως στις Η.Π.Α και στη Δυτική Ευρώπη παρατηρήθηκε μια τάση απομάκρυνσης από τα ιδρύματα παιδικής προστασίας. Ωστόσο, σε περιοχές της Σοβιετικής Ένωσης και στην Κίνα δεν υπήρχε μια παρόμοια τάση, απομάκρυνση, δηλαδή από την ιδρυματική φροντίδα, καθώς δεν υπήρχαν τάσεις περί αναδοχής οικογενειών στις συγκεκριμένες χώρες και συνεχίστηκε η διαδικασία της ιδρυματικής φροντίδας.

Παράλληλα, στον ελλαδικό χώρο δημιουργείται η ανάγκη ιδρυματικής φροντίδας ιδιαίτερα τον προηγούμενο αιώνα το 19^ο αιώνα., όπου το πλαίσιο της κοινωνικής πρόνοιας επιβοηθείται από την Εκκλησία, αλλά και από πρωτοβουλίες, που λαμβάνονται με καθαρή ιδιωτική ευχέρεια.

Συγκεκριμένα, την περίοδο της νεότερης Ελλάδας, όταν συστάθηκε ως κράτος μετά το Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, ο Ιωάννης Καποδίστριας με δική τους πρωτοβουλία εστίασε και έδειξε ενδιαφέρον για τα ορφανά εγκαταλελειμμένα παιδιά του πολέμου παρέχοντας τους προστασία, εκπαίδευση και περίθαλψη. Μέσα από το έργο τους ως κυβερνήτης της χώρα ίδρυσε ιδρύματα παιδικής προστασίας, με πιο γνωστό το

ορφανοτροφείο της Αίγινας, όπου αποτελείτο από 500 ορφανά (Σταθόπουλος,2017). Το συγκεκριμένο ορφανοτροφείο το παρακολουθούσε ο ίδιος ο Ιωάννης ο Καποδίστριας και είχε ενημέρωση κάθε 15 ημέρες σύμφωνα με ιστορικά αρχεία, όπου του παρείχαν πληροφορίες για τους τροφίμους σε σχέση με τη συμπεριφορά τους, τη διαγωγή τους και τη σχολική τους επίδοση. Παράλληλα, όρισε ως υπεύθυνη του ορφανοτροφείου τη Μαντώ Μαυρογένους και την ίδια περίοδο θεσπίζεται από τη κυβέρνηση νομικό, αλλά και θεσμικό πλαίσιο για τη δημιουργία ορφανοτροφείων, βρεφοκομείων, σχολείων, νοσοκομείων και τέλος, αναλαμβάνει την εποπτεία του έργου των ιδρυμάτων για τη καλύτερη αποτελεσματικότητά τους.

Ωστόσο, το συγκεκριμένο ορφανοτροφείο σταμάτησε τη λειτουργία του επί τη Βασιλεία του Όθωνα, καθώς και για τα επόμενα έντεκα χρόνια δεν λειτούργησε κάποιο ίδρυμα για τη φροντίδα, προστασία και περίθαλψη των ορφανών παιδιών. Αξίζει να σημειωθεί ότι το πλαίσιο της Κοινωνικής Πρόνοιας ήρθε στη κυριότητα του Υπουργείου Εσωτερικών στο διοικητικό κομμάτι, ωστόσο οι μεγάλες ανάγκες του πλαισίου της πρόνοιας, όπως είδαμε και παραπάνω ήταν στην ευχέρεια ιδιωτικών πρωτοβουλιών, της Εκκλησίας, καθώς και των εθνικών κυβερνώντων έως και την αρχή του 20^{ου} αιώνα (Χιώνη, 2003).

Ακολούθως, όσον αφορά το νομοθετικό πλαίσιο της περιόδου παρέχονται στην ευχέρεια των δήμων διάφορες αρμοδιότητες, που εστιάζουν σε θέματα κοινωνικής πρόνοιας. Συγκεκριμένα, ιδρύονται αφενός το Δημοτικό Βρεφοκομείο, το οποίο λειτουργεί μέχρι και σήμερα ως υπηρεσία του Δήμου και αφετέρου τα Δημοτικά Νοσοκομεία «Ελπίς» στην Αθήνα, όπου παρέχονται υπηρεσίες όχι μόνο για τους Δημότες της Αθήνας αλλά και για κάθε Έλληνα. Παράλληλα, τη περίοδο 1864 μέχρι και το 1922, το κράτος έδρασε επικουρικά για την αντιμετώπιση μειζόνων θεμάτων, που εστιάζουν στη στέγαση των προσφύγων από τη μικρασιατική καταστροφή, αναπήρων, καθώς και σεισμοπαθών. Ωστόσο, οι ανάγκες ήταν τόσο μεγάλες και σημαντικές, που κατέληξε να δράση με πιο άμεσο τρόπο. Στη συνέχεια το 1914, έλαβε χώρα η ίδρυση του Πατριαρχικού Ιδρύματος Κοινωνικής Προστασίας και Αντιλήψεως, επονομαζόμενο και ως Π.Ι.Κ.Π.Α, όπου εστίαζε στη κάλυψη κοινωνικών αναγκών για τη προστασία της παιδικής ηλικίας (Σταθόπουλος,2017).

Σε αυτό το σημείο αξίζει να αναφερθεί ότι όσον αφορά το κομμάτι της παιδικής προστασίας, τα παιδιά, που δεν έχουν οικογένεια συνεχίζεται η φροντίδα

τους και η περίθαλψη τους στα ορφανοτροφεία. Ακόμα, το 1935 ιδρύονται στις αγροτικές περιοχές τα αγροτικά νηπιοτροφεία και στα αστικά κέντρα οι Εθνικοί Παιδικοί Σταθμοί. Επιπλέον, την ίδια περίοδο είναι αρκετά σημαντικό να αναφερθεί ότι με σχετικές νομοθετικές ρυθμίσεις, που έλαβαν χώρα από το 1920 και μετά τα ανήλικα παιδιά είναι υπό προστασία σε περιπτώσεις νυχτερινής, ανθυγιεινής και κουραστικής όσον αφορά το ηλικιακό τους όριο απασχόλησης. Συγκεκριμένα, με νόμο του 1920 το κατώτατο όριο απασχόλησης ηλικίας, όπου μπορεί να απασχοληθεί ένα παιδί στη βιομηχανία είναι το 14 έτος (Ληξουριώτης, 1988:218).

Τα επόμενα χρόνια μετά το Β' Παγκόσμιο Πόλεμο δημιουργήθηκαν αρκετά κοινωνικά προβλήματα και κλήθηκε το ελληνικό κράτος να αντιμετωπίσει τεράστια κοινωνικά φαινόμενα. Τη συγκεκριμένη χρονική περίοδο δημιουργήθηκαν αρκετά προγράμματα του Υπουργείου Υγείας και Πρόνοιας, ωστόσο με τη λήξη του Β' Παγκοσμίου Πολέμου ιδρύθηκαν εκ νέου προγράμματα τόσο ανοιχτής όσο και κλειστής περίθαλψης, καθώς και υπηρεσίες πρόνοιας με πρότυπες προδιαγραφές εκείνης της περιόδου. Συγκεκριμένα, το 1955 ο «Έρανος» άλλαξε ονομασία σε Βασιλική Πρόνοια, καθώς στην ίδρυση και τη λειτουργία του συμμετείχε ενεργά η Βασίλισσα Φρειδερίκη, όπου αργότερα σύμφωνα με το (Φ.Ε.Κ 125/2.6.1970), άλλαξε εκ νέου ονομασία σε Εθνικό Οργανισμό Πρόνοιας. Ο Ε.Ο.Π σχεδίασε πολλά προγράμματα καινοτόμα για τη συγκεκριμένη περίοδο που εστίαζαν σε σύγχρονες επιστημονικές προσεγγίσεις για τις ανάγκες της εποχής (Σταθόπουλος,2017).

Ακολούθως, ο Ε.Ο.Π δημιούργησε τις Παιδοπόλεις, όπου λειτούργησαν έντεκα ιδρύματα για παιδιά αρχικά τις Βόρειας Ελλάδας με σκοπό τη προσφορά μιας θερμής οικογενειακής ατμόσφαιρας. Ακόμα, τα παιδιά έμεναν σε μικρά κτίρια των 15 ατόμων περίπου, με προσφορά κλειστής προστασίας, με εποπτεία από το προσωπικό των ιδρυμάτων καθώς και τη παροχή κοινοτικής φροντίδας (Σταθόπουλος,2017). Την ίδια περίοδο η Βασίλισσα Φρειδερίκη με τον Ε.Ο. Π ίδρυσε το «Κέντρο Βρεφών Μητέρα», το 1955, με στόχο να φιλοξενήσει παιδιά ορφανά παιδιά και εγκαταλελειμμένα βρέφη, καθώς και τις άγαμες μητέρες με τα μωρά τους, γεγονός που αποτέλεσε κάτι πρωτόγνωρο για την ιδρυματική φροντίδα. Ακόμα, για πρώτη φορά εφαρμόστηκαν οι εναλλακτικές προσεγγίσεις της αναδοχής και της υιοθεσίας (Χιώνη,2003).

Ακόμα, εκείνη τη περίοδο λειτούργησαν «Τα Κοινοτικά σπίτια Παιδιού», όπου λειτούργησαν σε 300 περίπου απομακρυσμένα χωρία για παιδιά αλλά και εφήβους. Οι παροχές των συγκεκριμένων σπιτιών ήταν μια μικρή βιβλιοθήκη για μελέτη των παιδιών, καθώς και για πολιτιστικές, ψυχαγωγικές και κοινωνικές δράσεις και εκδηλώσεις. Στη συνέχεια, σε πολλά από αυτά τα σπίτια δημιουργήθηκαν παιδικοί σταθμοί και νηπιαγωγεία για να εξυπηρετήσουν τις αγρότισσες. Τέλος, το 1992 μετονομάστηκαν σε «Κέντρα Φροντίδας Οικογένειας αγροτικών περιοχών (Κ.Ε.Φ.Ο) (Σταθόπουλος,2017).

Αργότερα, το 1998 και οι τρεις φορείς Κοινωνικής Πρόνοιας, συγκεκριμένα το Κέντρο Βρεφών Μητέρα, το Π.Ι.Κ.Π.Α και ο Ε.Ο.Π συγχωνεύτηκαν στον Εθνικό Οργανισμό Κοινωνικής Φροντίδας, που ανήκε στο Υπουργείο Υγείας και Πρόνοιας, σύμφωνα με το νόμο της εποχής 2446/98 και αποτέλεσε έναν αυτοτελή οργανισμό (Χιώνη,2003).

Στην εποχή μας, σύμφωνα με το Συνήγορο του Πολίτη (2015) στο πλαίσιο της λειτουργίας του και της άσκησης της αποστολής του, από το 2003 μέχρι και σήμερα έχει ασχοληθεί με την άσκηση των δικαιωμάτων του παιδιού στα ιδρύματα παιδικής προστασίας. Συγκεκριμένα, έχει επισκεφτεί συνολικά 76 δομές φιλοξενίας παιδιών, ουσιαστικά το σύνολο των δημόσιων ιδρυμάτων, όπου παρατηρείται ότι μεγάλος αριθμός των δομών, ανήκει είτε σε Νομικά Πρόσωπα Ιδιωτικού Δικαίου είτε στην Εκκλησία.

Αξίζει να επισημανθεί ότι η ιδρυματική φροντίδα και προστασία για παιδιά ενυπάρχει σε σημαντικό βαθμό σε αρκετές Ηπείρους και η δράση της ακολουθεί κοινές κατευθύνσεις, συγκεκριμένα, στη Κεντρική και Νότια Αμερική, στην Ασία , την Ανατολική Ευρώπη, την Μέση Ανατολή και την Αφρική (The St.Petersburg-USA Orphanage Research Team, 2008). Τέλος, σε χώρες της Δυτικής Ευρώπης, δεν υπάρχουν αρκετά ορφανοτροφεία, όμως στο Βέλγιο, στη Γαλλία και τη Πορτογαλία υπάρχουν αρκετές δομές ιδρυματικής φροντίδας και προστασίας (Χιώνη, 2003).

1.2 Χαρακτηριστικά της ιδρυματικής φροντίδας

Κατά τη διάρκεια των ετών χρειάστηκαν κάποιες ομάδες ανθρώπων, οι οποίοι δεν ήταν τόσο τυχεροί, ώστε να έχουν τα δικά τους κίνητρα και εφόδια από τις οικογένειες τους να πορευτούν στη ζωή τους ανεξάρτητοι και ακέραιοι από τις κακουχίες. Με αποτέλεσμα η κοινωνία μας θέλοντας να βοηθήσει αυτές τις ομάδες να μπορέσουν να ανεξαρτητοποιηθούν δημιούργησε τα ιδρύματα. Σε αυτές τις ευπαθείς ομάδες ανθρώπων ανήκουν και τα παιδιά, τα οποία διαμένουν σε ιδρύματα παιδικής προστασίας και βοηθούνται με αρκετούς τρόπους τόσο τα ίδια, όσο και οι οικογένειες τους.

Σε αυτό το σημείο αξίζει να αναφέρουμε ότι κατά τον Menzies-Iyth (1985), το ίδρυμα αποτελείται από κάποια βασικά πράγματα. Αρχικά, αφενός εσωκλείει τις σχέσεις μεταξύ των παιδιών και των μελών, που εργάζονται στο ίδρυμα, καθώς είναι άμεσα συνδεδεμένοι και αρωγοί στη λειτουργία του ιδρύματος και βοηθούν στη διεκπεραίωση του έργου του. Αφετέρου, το ίδρυμα περιλαμβάνει και τον τρόπο λειτουργίας του στο σύνολο. Συγκεκριμένα, συμπεριλαμβάνει στο σύστημά του τη διοίκησή του, τις επαφές του με τη κοινωνία συλλογικά, τη κουλτούρα του, τις παραδόσεις του, καθώς και το χωρισμό του σε διάφορα παραρτήματα, τα οποία συνεργάζονται μεταξύ τους.

Ακολούθως, είναι απαραίτητο να αναφερθεί ότι τα ιδρύματα, που παρέχουν φροντίδα και προστασία στα παιδιά από τη πρώτη βρεφική τους ηλικία λειτουργούν με νομικό και θεσμικό πλαίσιο. Με αυτόν τον τρόπο η σχέση μεταξύ του ιδρύματος και του παιδιού βρέφους φέρει ένα συγκεκριμένο συσχετισμό. Ουσιαστικά, το ίδρυμα στη δομή και τη λειτουργία του παρέχει, μία σταθερότητα στο παιδί- βρέφος κατά τη διάρκεια διαμονής του εκεί, όπως η μητέρα, η οποία αναλαμβάνει τις ανάγκες του παιδιού της. Ωστόσο, το ίδρυμα στο θεσμικό του μέρος θα παρουσίαζε τη συνκατασκευής, που υπάρχει ανάμεσα στο παιδί και τη μητέρα, Επομένως, αυτή η συνακατασκευή θα εξαρτάται τόσο από τις ικανότητες του παιδιού, όσο και από τις ικανότητες του παιδιού (Καλυβά, 2016).

Παράλληλα, είναι άξιο να αναφερθεί ότι τα ιδρύματα παιδικής προστασίας αφορούν στην ουσία φορείς, που προσδίδουν στους ανήλικους βασικές υπηρεσίες, όπως περίθαλψη, εκπαίδευση, περίθαλψη και τροφή λειτουργώντας μέσα σε ένα πλαίσιο ομάδας με περισσότερα ή λιγότερα άτομα. Ακόμα, οι υπηρεσίες αυτές

παρέχονται στα παιδιά είτε από φροντιστές υπό αμοιβή είτε από εθελοντές, οι οποίοι μετά το πέρας του ωραρίου τους φεύγουν από τα ιδρύματα. Ωστόσο, οι φροντιστές σε άλλες δομές με ειδικό πλαίσιο δουλεύουν εσωτερικά του φορέα όλο το 24ωρο, όπως στα Ελληνικά παιδικά χωριά S.O.S με τις εργαζόμενες «θείες» ή «μητέρες» (Γεώργαρου,2016).

Σε αυτό το σημείο είναι απαραίτητο ότι στην Ελλάδα η μετακίνηση και τοποθέτηση των παιδιών στα ιδρύματα παρουσιάζει μια ποικιλία στους φορείς, καθώς και στο τρόπο υποδοχής σε αυτά. Συγκεκριμένα, τα ιδρύματα αυτά διαχωρίζονται σε ιδρύματα και προσκαλούν παιδιά, τα οποία για οποιονδήποτε τρόπο δεν έχουν τις οικογένειες τους, επομένως, τα παιδιά αυτά δεν έχουν φροντίδα και περίθαλψη. Τέτοια πληθώρα ιδρυμάτων αποτελούν Τα Ορφανοτροφεία, οι Παιδουπόλεις, τα Οικοτροφεία και τα εκκλησιαστικά ιδρύματα, όπου αποκαλούνται ιδρύματα κλειστής προστασίας. Παράλληλα, υπάρχουν και τα ιδρύματα, που φιλοξενούν παιδιά με ψυχικής φύσεως ανάγκες. Ωστόσο, οι φορείς των ιδρυμάτων μπορούν είτε να ανήκουν στο κράτος, είτε στην εκκλησία ή σε ιδιωτικούς φορείς (Καλυβά, 2016).

1.2.1 Τα ιδρύματα παιδικής προστασίας στην Ελλάδα

Σύμφωνα με στοιχεία από το Συνήγορο του παιδιού (2015), στη χώρα μας βρίσκονται σε χώρους παιδικής προστασίας περίπου 3.000 παιδιά. Εκ των οποίων τα 1000 παιδιά βρίσκονται σε δομές με δημόσια λειτουργία. Σε αυτό το σημείο είναι απαραίτητο να αναφερθεί ότι το Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικής Ασφάλισης και Πρόνοιας δεν διαθέτει πλήρως στοιχεία για την ακριβή καταγραφή των παιδιών στα ιδρύματα. Ακόμα, μείζον πρόβλημα αποτελεί η μη ύπαρξη ενός ενιαίου πλαισίου, με λίγες εθνικές προδιαγραφές δημόσιας λειτουργίας, όπου θα εστιάζει τόσο στα δημόσια ιδρύματα παιδικής προστασίας, όσο και στις δομές ιδιωτικού δικαίου. Τα πλαίσια αυτά σύμφωνα με το συνήγορο του παιδιού έχουν ελάχιστες ομοιότητες μεταξύ τους ως προς τη διαδικασία οργάνωσης και λειτουργίας τους, καθώς και τη ποιότητα φροντίδας, που παρέχουν. Σε αυτό το σημείο υπάρχουν κάποιες διαπιστώσεις και αξίζει να αναφερθούν κάποιοι προβληματισμοί ως προς :

- Την άδεια και τη πιστοποίηση των δομών ιδιωτικού δικαίου
- Τη καταγραφή και τήρηση των στοιχείων στα ιδρύματα και τα παιδιά που διαμένουν σε αυτά

- Την επικοινωνία των παιδιών με τις βιολογικές τους οικογένειες
- Την επάνδρωση των ιδρυμάτων με επιστημονικό προσωπικό, καθώς και τη συχνή εναλλαγή των εργαζομένων στις δομές, καθώς και την υποστήριξη και εποπτεία τους
- Τον εξωτερικό έλεγχο και εποπτεία των δομών παιδικής προστασίας
- Την κάλυψη εκπαιδευτικών, πολιτισμικών, καθώς και ειδικών ιατρικών αναγκών.
- Την εξασφάλιση των παιδιών στο δικαίωμα τους να ενημερώνονται, να συμμετέχουν και να εκφράζουν τη γνώμη τους.

Ακολούθως, κατά το Lumos (2016), και μέσα από τη μελέτη και έρευνα αρκετών φορέων αξίζει να αναφερθούν κάποιες διαπιστώσεις από 3 μελέτες, που έλαβαν χώρα στην Ελλάδα τα τελευταία χρόνια και αφορούν τα παρακάτω. Αρχικά, τα παιδιά που απομακρύνονται από τις οικογένειές τους και διαμένουν σε ιδρύματα κλειστής προστασίας παραμένουν για μεγάλα χρονικά διαστήματα και η επανένωση με την οικογένειά τους είναι αρκετά χαμηλή, καθώς και τα στοιχεία τοποθέτησης των παιδιών σε ανάδοχες οικογένειες είναι εξαιρετικά χαμηλή.

Ακολούθως, μέσα από την μελέτη, που πραγματοποίησε το Κέντρο Ερευνών «Ρίζες» στο πλαίσιο μια πανευρωπαϊκής καμπάνιας το «Opening Doors», διαπιστώθηκε ότι κατά το πρώτο έτος παιδιά διέμεναν σε ιδρύματα παιδικής προστασίας, που καταγράφηκαν περίπου στα 85 ιδρύματα εκ των οποίων η πλειοψηφία ήταν ιδιωτικού δικαίου. Επιπρόσθετα, ήταν σαφές ότι ελάχιστα ιδρύματα παιδικής προστασίας ακολούθησαν κάποιες συγκεκριμένες και πιστοποιημένες παιδαγωγικά υπηρεσίες, καθώς και *«η έλλειψη κρατικών δεδομένων σε σχέση με τον πληθυσμό των παιδιών που ζουν στα ιδρύματα κλειστής παιδικής προστασίας και ιδρύματα, που φιλοξενούν παιδιά με αναπηρίες, ήταν φανερή»*.

Παρακάτω, θα παρουσιαστούν κάποια προγράμματα , που πραγματοποιούνται στην Ελλάδα ανοιχτής παιδικής προστασίας και κάποια μέτρα προστασίας των παιδιών έξω από τη φυσική οικογένεια. Επιπλέον, θα παρουσιαστούν κάποια ιδρύματα παιδικής προστασίας, που λειτουργούν στον ελλαδικό χώρο.

Αρχικά, τα προγράμματα ανοιχτής προστασίας έχουν ως στόχο να καλύψουν μια βασική ανάγκη των εργαζόμενων μητέρων, αλλά και πατέρων, οι οποίοι δεν

βρίσκονται στο χώρο του σπιτιού την ώρα που τα παιδιά θα γυρίσουν από το σχολείο. Η ίδια ανάγκη καλύπτεται και από τις μονογονεϊκές οικογένειες, όπου η μητέρα εργάζεται και δεν είναι εύκολο να προστατεύει και να φροντίζει κάποιος το παιδί, που είναι στο σπίτι. Μέσα από τις ανάγκες αυτές δημιουργήθηκαν αυτά τα προγράμματα, όπου συμπεριλαμβάνουν, τα νηπιαγωγεία, τα νηπιοτροφεία και τους παιδικούς σταθμούς. Στα προγράμματα ανοιχτής προστασίας εντάσσονται οι βρεφονηπιακοί και παιδικοί σταθμοί, τα Κ.Ε.Φ.Ο (προγράμματα φύλαξης παιδιών προσχολικής ηλικίας από 2,5 έως και 5,5 ετών), τα Κ.Δ.Α.Π (για 6-12 ετών), οι κατασκηνώσεις και τα οικοτροφεία και λέσχες σίτισης (Σταθόπουλος,2017).

Στην Ελλάδα η μορφή εξωοικογενειακής προστασίας είναι η τοποθέτηση των παιδιών στα ιδρύματα παιδικής προστασίας, αν και αυτή η αντίληψη τείνει να αλλάξει, όσον αφορά τους επαγγελματίες υγείας και Πρόνοιας. Σύμφωνα με την Αγάθωνος- Γεωργοπούλου (1994) επισημάνει ότι *«σήμερα, τη προστασία των παιδιών έξω από τη φυσική τους οικογένεια πρέπει να τη δούμε μόνο στα πλαίσια μιας πολύπλευρης κοινωνικής δικτύωσης, που στοχεύει στο να στηρίζει όλες τις οικογένειες στον λειτουργικό τους ρόλο, μέσα από προσεγγίσεις που να σέβονται τις ευάλωτες περιόδους κάθε οικογένειας, το ρυθμό αλλαγής αλλά συνάμα και το απόλυτο συμφέρον των παιδιών. Εξω- οικογενειακοί θεσμοί, όπως το ίδρυμα και η αναδοχή, λειτουργούν στο κενό, σαν ένας παθολογικός αυτοσκοπός, αν δεν συνδυασθούν με πολύπλευρη στήριξη της φυσικής οικογένειας, ώστε να ξανα-αναλάβει τις ευθύνες των παιδιών της»*.

Σε αυτό το σημείο αξίζει να αναφερθεί ότι σύμφωνα με έρευνες η εισαγωγή των παιδιών σε ιδρύματα παιδικής πέρα από την απουσία γονεϊκής φροντίδας ή τη μη ικανή προστασία των παιδιών από τη φυσική οικογένεια είτε λόγω απόριας είτε λόγω εκπαίδευσης, όπως αναφέρθηκε και σε προηγούμενο κεφάλαιο. Ωστόσο, υπάρχουν και άλλοι λόγοι σαν πρόσθετες αιτίες εισαγωγής των παιδιών στα ιδρύματα σε ποσοστό 87%, σύμφωνα με έρευνες, όπως οι πολυπληθείς οικογένειες, το διαζύγιο, ο αλκοολισμός, ψυχική και σωματική ασθένεια στον ένα γονέα, φυλάκιση και διάφοροι άλλοι λόγοι (Καλλινικάκη, 1988).

Λαμβάνοντας υπόψη τα παραπάνω είναι φανερό οι αιτίες, που τα παιδιά τοποθετούνται σε ιδρύματα κλειστής παιδικής προστασίας, τα οποία συγκαταλέγονται σε δομές παιδικής μέριμνας και οικοτροφεία, τα οποία

εποπτεύονται από την Εκκλησία, το κράτος και από ιδιωτικούς φορείς (Πανοπούλου-Μαράτου, 1998). Επιπρόσθετα, είναι γεγονός ότι τα δημόσια ιδρύματα σύμφωνα με τον Συνήγορο του Παιδιού (2015), και με το άρθρο 9 του ν.4109/13 (ΦΕΚ 16 Α' /23-01-13), που ανήκουν στη Διεύθυνση Πρόνοιας φιλοξενούν τόσο παιδιά τυπικής ανάπτυξης, όσο και παιδιά με αναπηρίες ή και διάφορες παθήσεις. Ακολούθως, στις δομές παιδικής προστασίας ανήκουν οι Στέγες Ανηλίκων των Εταιριών Προστασίας Ανηλίκων Αθήνας, Ηρακλείου Κρήτης και Πειραιά, που ανήκουν στο Υπουργείο Δικαιοσύνης Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων. Και αξίζει να σημειωθεί ότι οι ανάγκες των παιδιών στις συγκεκριμένες δομές προστασίας δεν διαφοροποιούνται από τις ανάγκες των άλλων παιδιών, που διαμένουν στα υπόλοιπα ιδρύματα.

Επιπρόσθετα, σε αυτές τις δομές ανήκουν τα ιδρύματα για παιδιά προσχολικής ηλικίας, όπως το Ίδρυμα Άγιος Στυλιανός- βρεφοκομείο, το Κέντρο προστασίας Παιδιού Αττικής με τα παραρτήματά του, όπως το Κέντρο βρεφών Μητέρα, το πρότυπο Εθνικό Νηπιοτροφείο (Π.Ε.Ν) Καλλιθέας, καθώς και τα ιδρύματα για παιδιά σχολικής ηλικίας. Σε αυτά ανήκουν Τα Κέντρα Παιδικής Μέριμνας, οι Παιδοπόλεις, τα Ορφανοτροφεία, τα χωριά S.O.S και ο Οργανισμός Χαμόγελο του Παιδιού (Σταθόπουλος,2017).

Κλείνοντας, εκτός από τα ιδρύματα του δημοσίου τομέα υπάρχουν και άλλες κατηγορίες δομών παιδικής προστασίας και είναι τα ιδρύματα ιδιωτικού δικαίου αλλά μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα, όπως αναφέρθηκαν και παραπάνω τα παιδικά χωριά, οι δομές φιλοξενίας ασυνόδευτων αλλοδαπών ανηλίκων, ιδρύματα και στέγες φιλοξενίας, καθώς και Σωματεία ή Σύλλογοι με φιλανθρωπικό χαρακτήρα. Τέλος, υπάρχουν και τα εκκλησιαστικά ιδρύματα, που λειτουργούν υπό την εποπτεία της Αρχιεπισκοπής ή των Περιφερειακών Μητροπόλεων της Ελληνικής Ορθόδοξης Εκκλησίας (Συνήγορος του Παιδιού, 2015).

1.3 Οι επιπτώσεις της παραμονής των παιδιών στα ιδρύματα παιδικής προστασίας

Τα παιδιά, που βρίσκονται στα ιδρύματα παιδικής προστασίας για μεγάλο χρονικό διάστημα μπορούν να φέρουν μεγάλες αρνητικές συνέπειες στη ζωή τους. Η ιδρυματοποίηση επηρεάζει αρνητικά την ανάπτυξη των παιδιών, την εκπαίδευσή τους και την υγεία τους, όπως και περιορίζει τις ευκαιρίες, που μπορούν να έχουν στο

μέλλον τα παιδιά προερχόμενα από ένα ιδρυματικό περιβάλλον. Αξίζει να αναφερθεί ότι σε ποσοστό μόλις 80% των παιδιών, που διαμένουν σε ιδρύματα ζει έστω και ένας γονέας τους. Ουσιαστικά, οι κυριότεροι λόγοι όπου τα παιδιά απομακρύνονται από τις οικογένειες τους αποτελεί η φτώχεια, η παραμέληση, η κακοποίηση, η αναπηρία καθώς και η έλλειψη πρόσβασης σε υπηρεσίες που αφορά τη τοπική κοινότητα. Ακόμα, είναι αρκετά επικίνδυνο τα παιδιά, που διαμένουν στα ιδρύματα να μπορέσουν να γίνουν θύματα οποιασδήποτε μορφής βίας, όπως και της διακίνησης ατόμων (trafficking), σε σχέση με τα παιδιά, τα οποία μένουν με τις οικογένειές τους (Lumos,2016)

Σε αυτό το σημείο αξίζει να αναφέρουμε ότι η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει αντιληφθεί ότι η διαμονή των παιδιών στα ιδρύματα προκαλεί απώλειες κα ιδιαίτερα στο συναισθηματικό κόσμο των παιδιών. Μέσα από αυτή τη διαπίστωση το 2013, με απόλυτη συνείδηση έδωσε έγκριση στο Ευρωπαϊκό Διαρθρωτικό και Επενδυτικό Ταμείο (ΕΔΕΤ), να θέσει υπό απαγόρευση της παροχής χρημάτων για τη φροντίδα, κατασκευή και ανακαίνιση των ιδρυμάτων. Ωστόσο, θεώρησε αρκετά σημαντικό η χρήση των χρημάτων από τα κονδύλια να χρησιμοποιηθούν με διαφορετικό τρόπο εστιάζοντας στη φροντίδα της κοινότητας αντί των ιδρυμάτων (Lumos,2016).

Παράλληλα, ο ιδρυματισμός των παιδιών είναι επώδυνος και τα συμπτώματα αυτής της διαδικασίας είναι αρκετά σοβαρά. Συγκεκριμένα, τα παιδιά προσπαθώντας να εκδηλώσουν όλη αυτή την άρνησή τους στον εγκλεισμό και τα βιώματα, που φέρουν από τα περιβάλλοντα, που έχουν προέλθει, εκφράζουν την άρνησή τους μέσα από συμπτώματα απάθειας, ανορεξίας, απώλειας βάρους, στασιμότητα, μειωμένη αντίσταση στις λοιμώξεις, καθυστέρηση στην κινητική τους ανάπτυξη, περιορισμένη κινητικότητα, παρουσία στερεοτυπικών αντιδράσεων, καθώς και περιορισμένη η έκφραση συναισθηματικών αντιδράσεων στα γύρω ερεθίσματα, που λαμβάνουν χώρο στο περιβάλλον τους (Καλυβά,2016)

Σύμφωνα, με μελέτες, που έχουν πραγματοποιηθεί για τη φροντίδα των παιδιών, τα οποία διαμένουν από ανάγκη μακριά από τις οικογένειές τους παρατηρούνται διάφορα συμπεράσματα. Συγκεκριμένα:

- *« Η ιδρυματική εμπειρία στη παιδική ηλικία μπορεί να έχει ολέθρια και μακροχρόνια αποτελέσματα στη συμπεριφορά και τη ψυχική υγεία του ατόμου»*

- *«Η ικανοποιητική κάλυψη των φυσικών αναγκών δεν είναι επαρκής για να εξασφαλίσει την ικανοποιητική κοινωνική και νοητική ανάπτυξη»*
- *«Πολλά, αν όχι η πλειοψηφία των παιδιών που εισάγονται στα ιδρύματα, θα μπορούσαν να παραμείνουν στα σπίτια τους αν η κοινωνία διέθετε αποτελεσματικές και επαρκείς υπηρεσίες» (Καλλινικάκη,1988).*

Επιπρόσθετα, σύμφωνα με τη μελέτη που πραγματοποίησε η Carollee Howes (1990), υποστηρίζει ότι τα παιδιά, που κατά τη διάρκεια της ημερήσιας φροντίδας τους, τους παρέιχαν χαμηλή ποιότητα φροντίδας πριν από τη κρίσιμη ηλικία του ενός έτους ήταν αυτά τα παιδιά, που αντιμετώπιζαν τις περισσότερες δυσκολίες. Οι δυσκολίες αυτές διαφαίνονταν, στο πλαίσιο των καθημερινών τους δραστηριοτήτων της προσχολικής αγωγής με τους συνομηλίκους τους (Cole, 2002).

Συνοψίζοντας, η αντίληψη της επιβάρυνσης των παιδιών εξαιτίας του ιδρυματισμού αποτέλεσε πηγή, ώστε να ληφθούν λύσεις για αυτή τη κατάσταση. Συγκεκριμένα, τα μέτρα που λήφθηκαν ήταν αρχικά, να δημιουργηθεί ένα πλαίσιο, που θα προσφέρει στα παιδιά, που ζούσαν στα ιδρύματα, το υποκατάστατο της μητέρας. Ακολούθως, να βρεθούν τρόποι για περισσότερα ερεθίσματα στα παιδιά μέσα στα πλαίσια παιδικής προστασίας και να αρνηθούν το κομμάτι της απομόνωσης. Τέλος, μέσα από τη λήψη αυτών των μέτρων σήμερα, τα αποτελέσματα είναι αρκετά ικανοποιητικά και στα ιδρύματα παιδικής προστασίας παρατηρούνται ελαφριές μορφές ιδρυματισμού σε σχέση με παλαιότερα (Καλυβά, 2016).

2ΚΕΦΑΛΑΙΟ. Τα Δικαιώματα του παιδιού στα ιδρύματα παιδικής προστασίας

Αρχικά, σε αυτό το κεφάλαιο αξίζει να επισημάνουμε ότι θα αναλυθεί τα δικαιώματα των παιδιών, όσον αφορά τα ιδρύματα παιδικής προστασίας και παράλληλα, θα παρουσιαστεί η Διεθνής Σύμβαση για τα δικαιώματα του παιδιού και τα δικαιώματα του παιδιού στο ελληνικό νομικό πλαίσιο στις επόμενες ενότητες του κεφαλαίου.

Αρχικά, τα μέσα μαζικής επικοινωνίας αρκετές φορές έχουν παρουσιάσει ότι κάποια ιδρύματα κλειστής φροντίδας στον ελλαδικό χώρο ότι δεν αποτελούν ιδιαίτερα ευχάριστα πλαίσια για τη διαμονή παιδιών και σε κάποιες περιπτώσεις υπάρχουν λόγοι ανησυχίας. Συγκεκριμένα, έχουν γίνει διάφορες εκθέσεις, που εστιάζουν στη χρήση κρεβατιών-κλουβιών στα ιδρύματα για παιδιά με ειδικές ανάγκες γεγονός, που αποτελεί παραβίαση της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία (ΣΗΕΔΑ). Ακολούθως, σύμφωνα με το Lumos παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων των παιδιών έχουν παρατηρηθεί και σε κάποια ιδρύματα στην Ελλάδα. Συγκεκριμένα, αυτά αφορούν:

- Τη χρήση αντικειμένων για το δέσιμο των παιδιών με ειδικές ανάγκες
- Τη παραμέληση σημαντικών αναγκών των παιδιών
- Τη χρήση τεχνικών τιμωρίας μέσα από ψυχολογική και σωματική επίπονη διαδικασία, με σκοπό τη πειθαρχία των παιδιών

Και όλα αυτά παρουσιάζονται σε αναφορές ιδρυμάτων και παρατηρείται ότι συμβαίνουν είτε λόγω έλλειψης προσωπικού στο ίδρυμα είτε αδυναμίας του προσωπικού να ανταπεξέλθει σε τέτοιες περίπλοκες διαδικασίες (Lumos,2016).

Ακολούθως, σε αυτό το σημείο αξίζει να αναφέρουμε ότι ο Συνήγορος του παιδιού (2015) διαπίστωσε ότι υπάρχουν αρκετά σημεία, που χρειάζονται βελτίωση στο κομμάτι της παιδικής προστασίας σε γενικό βαθμό, πέραν της οργάνωσης και λειτουργίας των ιδρυμάτων παιδικής προστασίας. Συγκεκριμένα, οι ανάγκες αυτές εστιάζουν

- *«η απουσία πολιτικής και μέριμνας για την ανάπτυξη εναλλακτικών λύσεων στην*
- *ιδρυματική φροντίδα, όπως η αναδοχή, και για την ελαχιστοποίηση της διάρκειας παραμονής παιδιών σε ιδρύματα*
- *η απουσία δομών επείγουσας φιλοξενίας για την υποδοχή παιδιών που απομακρύνονται από τις οικογένειές τους και έτσι τα παιδιά φιλοξενούνται και παραμένουν σε νοσοκομεία για μεγάλο χρονικό διάστημα*
- *οι σοβαρές ελλείψεις σε ιδρύματα για παιδιά με αναπηρίες και χρόνιες παθήσεις*
- *η απουσία δομών με εξειδικευμένη στελέχωση και θεραπευτικό προσανατολισμό για τη φιλοξενία και θεραπευτική αντιμετώπιση εφήβων είτε με ψυχικές διαταραχές, είτε και με σοβαρές διαταραχές συμπεριφοράς.*

- η απουσία ενιαίας πολιτικής για την υποστήριξη των παιδιών που μεγαλώνουν σε ιδρύματα»

Είναι απαραίτητο να αναφερθεί αν και υπάρχουν κάποιες ελλείψεις σε βασικά κομμάτια των ιδρυμάτων παιδικής προστασίας, όπως αναφέρθηκαν και παραπάνω, ωστόσο τα παραπάνω κενά φαίνεται να καλύπτονται σε κάποια σημεία με την εισαγωγή κατάλληλων προϋποθέσεων, που μπορούν να οδηγήσουν στην ίδρυση και λειτουργία δομών παιδικής προστασίας νομικού ιδιωτικού δικαίου και συγκεκριμένα πρόσφατα με την ΥΑ Δ27/ΟΙΚ.34481/1526/8-10-14, αν και αναθεωρήθηκε και το θέμα μέχρι τώρα είναι σε εκκρεμότητα (Συνήγορος του Παιδιού,2015).

Στην ουσία αναφέρεται στη μελέτη, με την ονομασία «Quality4Children Standards», που πραγματοποίησε με κοινή πορεία και συνεργασία οι διεθνείς οργανισμοί «Παιδικά Χωριά S.O.S, FICE (Federation Internationale des Communautés Educatives) και IFCO (International Foster Care Organization), που είχαν κοινό όραμα στη βελτίωση της ποιότητας διαβίωσης των παιδιών, που διαμένουν σε δομές παιδικής προστασίας . Ακολούθως, έλαβαν μέρος περισσότερα από 500 άτομα έχοντας εμπειρία στην εναλλακτική φροντίδα των παιδιών, των νέων καθώς και των ατόμων φροντίδας και επαγγελματιών, με συμμετοχή περισσότερων από 30 ευρωπαϊκών χωρών. Τα πρότυπα αυτά «Quality4Children Standards), θεσπίστηκαν από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο τον Ιούνιο του 2007 και διατίθενται σε 27 γλώσσες (SOS Children’s Villages International, 2019).

Συγκεκριμένα, ουσιαστικά αναφέρεται ότι τα 18 Standards, είναι μέρος της έρευνας, όπου συμμετείχαν ενεργά παιδιά και νέα έχοντας βιώσει κάποια έξω-οικογενειακή φροντίδα, οι φροντιστές και επαγγελματίες στις δομές δράσεις και η επέκτασή τους εστιάζει σε 3 πεδία –φάσεις της έξω-οικογενειακής φροντίδας. Πρώτον, η διαδικασία λήψης αποφάσεων και διαδικασία εισόδου με (6 Standards) και εστιάζει στην εκτίμηση της κατάστασης του παιδιού, ώστε να παρθεί η ουσιαστικότερη και καλύτερη απόφαση για αυτό με σκοπό να ενσωματωθεί με τα κατάλληλα βήματα στην έξω-οικογενειακή φροντίδα. Δεύτερον, η διαδικασία φροντίδας (8 Standards), που περιλαμβάνει τη διαδικασία εισόδου και εξόδου του παιδιού, την έξω-οικογενειακή του φροντίδα και τη συνδιαλλαγή με τους φροντιστές του. Τρίτον, τη διαδικασία αποχώρησης από τη φροντίδα (ανεξαρτητοποίηση)- (4 Standards), όπου το παιδί/νεαρός και ύστερα ενήλικας ανεξαρτητοποιείται, είτε επιστρέφει στην οικογένεια του είτε τοποθετείται κάπου αλλού (Συνήγορος του Πολίτη, 2015). Σε αυτό το σημείο αξίζει να αναφερθεί ότι η συγκεκριμένη μελέτη

διαμορφώθηκε σύμφωνα με τη Διεθνή Σύμβαση των Δικαιωμάτων του Παιδιού (ΔΣΔΠ) και αναφέρεται στις αρχές της μη διάκρισης, στο συμφέρον του παιδιού, του δικαιώματός του στη ζωή, στο σεβασμό στις απόψεις των παιδιών, στην επιβίωση και στη πρόοδό του. Τέλος, παρατηρείται η εστίαση στην εξατομικευμένη αντιμετώπιση, στη διαφάνεια, στην συνεργασία του παιδιού με την οικογένεια του, στην ενεργή συμμετοχή του και στον σεβασμό των απόψεών του.

2.1 Διεθνής Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού

Η Διεθνής Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού πρόκειται για ένα ιστορικό κείμενο στη παγκόσμια κοινότητα, όπου για πρώτη φορά τα παιδιά αναγνωρίστηκαν ως άτομα υπό προστασία με ατομικά και πολιτικά δικαιώματα. Το παιδί πλέον αναγνωρίζεται ως άνθρωπος και όχι σαν αντικείμενο, ως μια πλήρη και ανεξάρτητη οντότητα με υλική και πνευματική εξέλιξη.

Το τελικό της κείμενο υπογράφηκε στις 28 Φεβρουαρίου το 1924 στη Γενεύη, με τη παρουσία όλων των μελών των Ηνωμένων Εθνών με σκοπό τη προστασία των παιδιών. Ακόμα, παραβρέθηκαν εκπρόσωποι της Εκκλησίας, Διεθνών Οργανισμών και διπλωματών. Στην ουσία η υπογραφή της αναγνωρίστηκε από την «Κοινωνία των Εθνών», στις 26 Σεπτεμβρίου το 1924 και ονομάζεται και διαφορετικά ως «Διακήρυξη της Γενεύης» (Φασούλης, 2012).

Σύμφωνα με τον Bolzman (2009) στη Διακήρυξη της Γενεύης το παιδί παρουσιάζεται *«σαν ένα φτωχό πλάσμα, θύμα των καταστάσεων, που επιβάλλονται από την ανθρωπότητα, ένα θύμα, που πρέπει να σωθεί ψυχή τε και σώματι, ειδικότερα γιατί παρουσιάζεται ως ένα απομονωμένο ανθρώπινο όν, στερημένο από οικογενειακή ή κρατική φροντίδα»*.

Λίγα χρόνια αργότερα, μετά το Β' Παγκόσμιο Πόλεμο, στη Διακήρυξη για τα Δικαιώματα του Παιδιού και ύστερα από μορφοποιήσεις το κείμενο της θεωρούνταν ξεπερασμένο. Συγκεκριμένα, αναφερόταν σε συγκεκριμένες αρχές στα κείμενα της. Αρχικά, εστίαζε στη πρόνοια και τη κοινωνική προστασία του παιδιού, που ήταν βασικό μέλημα του κράτους. Ακολούθως, αναφερόταν ότι το παιδί είναι απαραίτητο να προστατεύεται από την πολιτική αυθαιρεσία της εξουσίας, το παιδί να μεγαλώνει εντός του οικογενειακού του περιβάλλοντος και η παρουσία διακρίσεων να απαγορεύονται με οποιονδήποτε τρόπο είτε είναι λόγω φύλου, οικογενειακής κατάστασης και κοινωνικής θέσης, καθώς και η αποτροπή οποιαδήποτε παραβατικότητας του παιδιού (Veerman, 1992).

Στη Διακήρυξη για τα Δικαιώματα του Παιδιού, που πραγματοποιήθηκε η Γενική Συνέλευση του ΟΗΕ, στις 20 Νοεμβρίου του 1959, κατοχυρώνεται η αρχή ειδικής προστασία για το παιδί. Συγκεκριμένα, έλαβε χώρα η κωδικοποίηση της αρχής «Grundnorm», όρος κελσενικής προέλευσης στο χώρο των δικαιωμάτων του παιδιού. Η συγκεκριμένη αρχή κατοχυρώνεται, σε δεύτερο χρόνο εκτελεστικής διαδικασίας του κειμένου της Διακήρυξης του 1959, όπου το παιδί λαμβάνει την αρχή της ειδικής προστασίας, του γίνονται παραχώρηση νόμων και διευκολύνσεων, που αναγάγουν την ανάπτυξη του παιδιού με υγιή τρόπο τόσο πνευματικά και φυσικά όσο ηθικά και κοινωνικά (Κουτσούκου, 2013).

Στα μετέπειτα χρόνια και ιδιαίτερα μέχρι και το 1979 υπήρχε μια αμφισβήτηση και ασάφεια στο κατά πόσο αναγνωρίζονται τα δικαιώματα του παιδιού. Συγκεκριμένα, εκείνα τα χρόνια αμφισβητήθηκε η ικανότητα τους ως κατόχους των δικαιωμάτων τους. Μέσα από αυτή την αμφισβήτησή τους φαίνεται να υποβαθμίζεται και η υπόστασή τους ως οντότητες κοινωνικά και βιολογικά, καθώς δεν μπορούν να υπερασπιστούν τα δικαιώματά τους. Αυτό διαφαινόταν και με το πέρασμα των προηγούμενων χρόνων, όπου τα παιδιά δεν είχαν αντιμετώπιση σεβασμού, από τους γύρω τους, καθώς ήταν ιδιοκτησία κάποιου, του πατέρα τους και πολλές φορές η προστασία τους φαινομενικά από τους ενήλικες εξυπηρετούσε κυρίως τους ενήλικες, τη κοινωνία και όχι το συμφέρον των παιδιών (Φασούλης, 2012).

Μέσα από αυτές τις διεργασίες, τους προβληματισμούς και συναντήσεις της Ομάδας Εργασίας του ΟΗΕ ολοκληρώθηκε το Σχέδιο της Σύμβασης. Συγκεκριμένα, η Επιτροπή των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου του ΟΗΕ παρουσίασε και κατοχύρωσε το τελικό σχέδιο στις 8 Μαρτίου του 1989. Στη συνέχεια, διαβιβάστηκε στο Οικονομικό και Κοινωνικό Συμβούλιο του ΟΗΕ και στη Γενική Συνέλευση του ΟΗΕ. Έτσι, όλα τα μέλη του ΟΗΕ συμφώνησαν στη κατοχύρωσή της και υιοθέτηση της στις 20 Νοεμβρίου του 1989. Συγκεκριμένα, η Διεθνής Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού κυρώθηκε από 191 Κράτη εκτός των Ηνωμένων Πολιτειών της Αμερικής και τη Σομαλία και αποτελεί ένα από τα πιο σημαντικά και μείζονα κείμενα της προστασίας των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων στο χώρο του διεθνές δικαίου (Κουτσούκου, 2013).

Σε αυτό το σημείο αξίζει να παρουσιαστούν τα δικαιώματα του Παιδιού, που περιλαμβάνει η Διεθνής Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού και να επισημανθεί η καινοτομία, που έχει εισαγάγει όσον αφορά τη προστασία, τη συμμετοχή και τη πρόληψη. Συγκεκριμένα, περιλαμβάνει το προοίμιο και 54 άρθρα, εκ των οποίων

κατανέμονται σε τρία μέρη. Αρχικά, το πρώτο μέρος εσωκλείει τα άρθρα 1-41 και εστιάζει στα κοινωνικά, οικονομικά, αστικά και πολιτικά δικαιώματα του παιδιού. Ουσιαστικά, στα άρθρο (1) παρουσιάζεται ως τι ορίζεται παιδί. Συγκεκριμένα, στο άρθρο 2, οι πιο ουσιαστικές αξίες η αρχή της μη διάκρισης, στο άρθρο 3, το συμφέρον του παιδιού, το άρθρο 6 αναφέρει το δικαίωμα του στη επιβίωση, ανάπτυξη του, το δικαίωμά του στη ζωή. Ακολούθως, το άρθρο 12 το δικαίωμα στην ελευθερία έκφρασής του (Συνήγορος του παιδιού,2019).

Στη συνέχεια, τα άρθρα (7,8,13,14,15,16,17,37,(α)), αναφέρονται στα αστικά του δικαιώματα. Παράλληλα, στα άρθρα (23-29 και 31) αφορούν στα οικονομικά και κοινωνικά δικαιώματα του παιδιού, ωστόσο, στα άρθρα(5,18,παρ1. Και παρ.2, 9,10,11,27 παρ.4,20,21,25,19,39) γίνεται μια εκτενής εστίαση στις εναλλακτικές μορφές προστασίας του παιδιού και στο περιβάλλον της οικογένειάς του. Ακολούθως, ένα μεγάλο μέρος άρθρων περιλαμβάνει ειδικά μέτρα προστασίας του παιδιού, για τα παιδιά, που είναι σε ανάγκη, για τα παιδιά θύματα εκμετάλλευσης, εμπλοκής σε ποινικά αδικήματα, σεξουαλικής εκμετάλλευσης και άρθρα, για τα παιδιά, που ανήκουν σε μειονότητες. Ακολούθως, το δεύτερο μέρος της σύμβασης συγκεντρώνει τα άρθρα(42-45) καταγράφοντας τους μηχανισμούς εφαρμογής ελέγχου της Σύμβασης. Τέλος, τα (άρθρα 46-54) καταγράφουν τις τελικές διατάξεις της Σύμβασης (Κουτσούκου,2013).

2.2 Ευρωπαϊκή νομοθεσία για τα δικαιώματα του παιδιού

Σε αυτή την ενότητα είναι αναγκαίο να αναφέρουμε τι περιλαμβάνει στο νομοθετικό πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, όσον αφορά τα δικαιώματα του παιδιού. Συγκεκριμένα, η ευρωπαϊκή νομοθεσία εστιάζει σε τρία βασικά μέρη για τα δικαιώματα του παιδιού. Συγκεκριμένα, το πρώτο μέρος αναφέρεται στο άρθρο 3 παράγραφος 3 της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση και έχει ως πρωταρχικό της σκοπό τη προβολή, επεξεργασία και προώθηση των δικαιωμάτων του παιδιού. Επιπλέον, στο δεύτερος μέρος έγκειται στον χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης και στην ουσία γίνεται η κατοχύρωση των δικαιωμάτων του παιδιού, τόσο από τα όργανα θεσμικού πλαισίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, όσο και από τις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης με σκοπό την εφαρμογή του δικαίου στην Ενωμένη Ευρώπη. Παράλληλα, το τρίτο μέρος αναφέρεται, όπως λέχθηκε και παραπάνω στη Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα του Παιδιού του

1989, όπου είναι η πρώτη νομικής φύσεως πράξη με δεσμευτικό χαρακτήρα για τα δικαιώματα του παιδιού, με οικουμενικό χαρακτήρα. Επιπλέον, αποτελείται από 193 συμβαλλόμενα μέλη, ακόμα και των 28 μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, αφορά τη διεθνή κοινότητα, εστιάζει σε αστικά, πολιτιστικά, κοινωνικά και πολιτικά δικαιώματα του παιδιού. Ακόμα, είναι απαραίτητο να αναφερθεί ότι η συγκεκριμένη σύμβαση που έχει οικουμενικό χαρακτήρα οι αρχές της έχουν δεσμευτικό χαρακτήρα στο να εφαρμόζονται σε εθνικό επίπεδο των μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης και το επίκεντρο είναι τα δικαιώματα του παιδιού (Συμβούλιο της Ευρώπης,2019).

Επιπρόσθετα, είναι αρκετά σημαντικό να παρουσιαστεί η Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΣΔΑ), στην οποία παρουσιάζονται συγκεκριμένες αναφορές για τα παιδιά. Αρχικά, οι κυριότερες από αυτές είναι το Άρθρο 5 παράγραφος 1 στοιχείο δ, όπου υπάρχει πρόβλεψη για κράτηση ενός παιδιού νομικά, όταν η ανατροφή του κρίνεται υπό επιτήρηση, το Άρθρο 6 παρ.1 είναι περιοριστικό στο δικαίωμα της δημόσιας και δίκαιης εκδίκασης μιας υπόθεσης, όταν η υπόθεση αυτή κρίνεται σύμφωνα με το συμφέρον των ανηλίκων. Παράλληλα, αρκετά σημαντικό είναι το Άρθρο 2 του Πρωτοκόλλου αριθ.1, που προβλέπει το δικαίωμα στην εκπαίδευση και είναι δεσμευτικό στα κράτη μέλη να φροντίζουν να σέβονται οι γονείς το δικαίωμα των παιδιών τους για μόρφωση σύμφωνα με τις οικίες θρησκευτικές και φιλοσοφικές πεποιθήσεις του. Τέλος, το άρθρο 8 σύμφωνα με τις διατάξεις του ΕΣΔΑ κατοχυρώνει το δικαίωμα σεβασμού ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής και το άρθρο 3 απαγορεύει τα βασανιστήρια, και την εξευτελιστική διαχείριση και τιμωρία του παιδιού (Συμβούλιο της Ευρώπης,2016).

Επιπρόσθετα, η Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για τα δικαιώματα του παιδιού έχει αποτελέσει σημείο αναφοράς για την πορεία της ευρωπαϊκής νομοθεσίας για τα δικαιώματα του παιδιού και βοηθά στην επιρροή όλο και περισσότερο στο ΣτΕ και την ΕΕ. Συγκεκριμένα, οι διατάξεις και οι αρχές της Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού ενσωματώνονται σε πράξεις δέσμευσης στο ευρωπαϊκό νομικό πλαίσιο και την ενισχύει περισσότερο το ρόλο της και την επιβολή της σε όσους έχουν ως σκοπό την εφαρμογή των Δικαιωμάτων του παιδιού.

Παράλληλα, η Ευρωπαϊκή Ένωση είναι δέσμια να τηρεί τις αρχές και τις διατάξεις που κατοχυρώνονται σε αυτή, όσον αφορά θέματα που είναι υπό την αρμοδιότητά της. Επομένως, μέσα από αυτή την υποχρέωσή της και σύμφωνα με το Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ε.Ε, το άρθρο 24 του Χάρτη εστιάζει στις

διατάξεις της σύμβασης για τα δικαιώματα του παιδιού μεταξύ των οποίων έχουν λεχθεί σε σχέση με τις αρχές της Σύμβασης για τα Δικαιώματα του παιδιού. Οι αρχές αυτές αφορούν την αρχή του συμφέροντος του παιδιού (άρθρο 3), την αρχή συμμετοχής του (άρθρο 12) και το δικαίωμα να ζει με τους γονείς του (άρθρο 9).

Η Διεθνής Σύμβαση των Δικαιωμάτων του Παιδιού αποτελεί καθοδηγητικό ρόλο στο θεματολόγιο της Ε.Ε για τα δικαιώματα του παιδιού, που θέσπισε η Επιτροπή, στο οποίο εσωκλείονται «τα πρότυπα και οι αρχές της Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού πρέπει να εξακολουθήσουν να καθοδηγούν τις πολιτικές και τις δράσεις της ΕΕ, οι οποίες έχουν συνέπειες για τα δικαιώματα του παιδιού». Επομένως, οι θεσμικές νομοθετικές διατάξεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης αναφέρονται στο παιδί σύμφωνα με τις επιρροές από τη ΔΣΔΠ, με έμμεσο τρόπο και εστιάζουν σε αρχές όπως το υπέρτατο συμφέρον του παιδιού, το δικαίωμα προστασίας τους και τέλος το δικαίωμα συμμετοχής στη λήψη αποφάσεων, που το αφορούν και στο δικαίωμα εξάλειψης κάθε μορφή διάκρισης(Συμβούλιο της Ευρώπης, 2016).

2.3 Δικαιώματα του παιδιού στα ιδρύματα φροντίδας παιδιών στο ελληνικό νομικό πλαίσιο

Στην Ελλάδα δεν υπάρχει κάποιο ολοκληρωμένο και ενιαίο νομοθετικό πλαίσιο, που να κατοχυρώνει την ιδρυματική φροντίδα των παιδιών σε δομές και πλαίσια ιδρυματικής τους προστασίας. Αξίζει να αναφερθεί ότι η Διεθνής Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού κατοχυρώθηκε στο ελληνικό νομοθετικό πλαίσιο με τον νόμο 2101/1992- ΦΕΚ 192/Α/2-12 και εστιάζει στις βασικές της αρχές, όπως και σε όλα τα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Συγκεκριμένα, αναφέρεται στις βασικές αρχές του συμφέροντος του παιδιού, το δικαίωμα της έκφρασης της γνώμης του και την εξάλειψη κάθε μορφής διάκρισης.

Επιπρόσθετα, σύμφωνα με το Νόμο υπ'αρ. 4559 ΦΕΚ Α' 5/20.01.2016 αποτελεί τον κοινωνικό χάρτη και αναφέρεται στη προστασία αδιαίρετος χαρακτήρας όλων των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, είτε αυτά είναι ατομικά, πολιτικά, οικονομικά, κοινωνικά ή πολιτιστικά και, αφετέρου, να δοθεί στον Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Χάρτη νέα ώθηση. Σύμφωνα, με το άρθρο 7 εστιάζει στη προστασία των παιδιών και των νέων ατόμων στη προστασία.

Ακολουθως, όσον αφορά τον έλεγχο εξωτερικά και την εποπτεία των ιδρυμάτων προστασίας ιδιωτικής ευχέρειας, είναι απαραίτητο να εστιάσουμε στο αρ.1 παρ.4 του ν.2345/95, όπου εισάγεται το θεσμικό πλαίσιο του Κοινωνικού Συμβούλου. Αυτός ο θεσμός αποτελείται από ένα κοινωνικό λειτουργό ή άλλο κοινωνικό επιστήμονα της Περιφέρειας, όπου ανατίθεται ο ρόλος της παρακολούθησης και επίβλεψης των φορέων κοινωνικής πρόνοιας σε σχέση με την ποιότητα και την επάρκεια των δομών παιδικής προστασίας. Ωστόσο, τα προσόντα και ο τρόπος άσκησης του έργου των κοινωνικών συμβούλων καθορίζονται από το υπ π 3β/φ.32/ΓΕΝ 31542/2002 (ΦΕΚ Β'5777), όπου εκτός από τα τυπικά προσόντα είναι απαραίτητο να έχουν «α)Εμπειρία στην οργάνωση και λειτουργία των προνοιακών υπηρεσιών και φορέων, β)Εξειδίκευση στις μεθόδους και τεχνικές αξιολόγησης των υπηρεσιών, γ) Εξοικείωση με τις σύγχρονες τάσεις και εξελίξεις στο χώρο της Πρόνοιας και ειδικότερα στη φροντίδα ατόμων με αναπηρίες, ηλικιωμένων, οικογένειας και παιδιών, δ)Κοινωνική ευαισθησία και ιδιαίτερες δεξιότητες στην επικοινωνία με φορείς και άτομα» Επιπρόσθετα, σπουδαίο ρόλο στους φορείς παιδικής προστασίας αποτελούσε μέχρι πρόσφατα το Σώμα Επιθεωρητών Υπηρεσιών Υγείας και Πρόνοιας (ΣΕΥΥΠ), και λειτουργεί σε σχέση με το νόμο ν.2920/01 (ΦΕΚ Α' 131) και των τροποποιήσεών του. Βέβαια αξίζει να επισημανθεί ότι με την μεταφορά της Γενικής Γραμματείας Πρόνοιας από το Υπουργείο Υγείας στο Υπουργείο Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Πρόνοιας με το ν. 4052/2012 (ΦΕΚ Α' 41), το ΣΕΥΥΠ, το οποίο παραμένει στο Υπουργείο Υγείας, έχει χάσει την αρμοδιότητα ελέγχου των φορέων της Γενικής Γραμματείας Πρόνοιας (Συνήγορος του Πολίτη,2015). Εν κατακλείδι, παρατηρείται ότι δεν υπάρχει κάποιος ουσιαστικός, οργανωμένος και πλήρως εφοδιασμένος στον έλεγχο και στην ουσιαστική εποπτεία των ιδρυμάτων παιδικής προστασίας, αντίστοιχη νομοθεσία.

3ΚΕΦΑΛΑΙΟ. Αποϊδρυματοποίηση των παιδιών από τα ιδρύματα παιδικής προστασίας

Στην Ευρωπαϊκή Ένωση η προστασία των παιδιών και η μετάβασή τους από την ιδρυματική φροντίδα σε πλαίσια εξατομικευμένης φροντίδας σε επίπεδο κοινότητας αποτελεί ένας από τους βασικούς της στόχους και αυτό πραγματοποιείται στα πλαίσια της αποϊδρυματοποίησης. Η ενίσχυση αυτής της πρωτοβουλίας επιτυγχάνεται μέσα από στοχευόμενες επενδύσεις από τα ταμεία επένδυσης και

διάρθρωσης. Σε γενικές γραμμές καταβάλλεται μεγάλη προσπάθεια για να εξασφαλιστούν χρήματα για τις πρακτικές και τα σχέδια δράσης της αποιδρυματοποίησης σε ένα πλαίσιο εθνικό. Ακόμα, τα μέτρα που λαμβάνονται για τη μετάβαση από την ιδρυματική φροντίδα στη φροντίδα στο πλαίσιο της οικογένειας και της κοινότητας είναι πολύ σημαντικά. Συγκεκριμένα, παρέχονται κοινωνικές υπηρεσίες για τις κοινωνικά ευάλωτες οικογένειες, η τοποθέτηση σε συγγενική οικογένεια, η επανένταξη στην οικογένεια προέλευσης, η τοποθέτηση σε ανάδοχη οικογένεια και η υιοθεσία. Επιπλέον, αρκετές χώρες σε εθνικό επίπεδο έχουν επιτύχει σημαντική ανάπτυξη και είναι αξιοσημείωτο ότι ο αριθμός των παιδιών που ζουν σε πλαίσια ιδρυματικής φροντίδας έχει μειωθεί αισθητά, σε ένα αξιόπαινο ποσοστό μόλις στο 80. Επιπλέον, «η ευρωπαϊκή ομάδα εμπειρογνομόνων για τη μετάβαση από την ιδρυματική φροντίδα στη φροντίδα σε επίπεδο τοπικής κοινότητας, που υποστηρίζεται από την ΕΕ, συγκεντρώνει ενδιαφερόμενα μέρη που εκπροσωπούν τους εργαζομένους και τις οικογένειές τους, καθώς και τους παρόχους υπηρεσιών και τις δημόσιες αρχές, με σκοπό την προώθηση περισσότερο προσωποκεντρικών μοντέλων φροντίδας» (Τι κάνει η Ευρώπη για μένα, https://www.what-europe-does-for-me.eu/data/pdf/social/A13_el.pdf).

Σε αυτό το σημείο είναι αναγκαίο να δοθεί ένας ορισμός για την αποιδρυματοποίηση. Σύμφωνα, με τη UNICEF ορίζει την αποιδρυματοποίηση ως «την πλήρη διαδικασία σχεδιασμού της μετατροπής, μείωσης του προσωπικού ή/και κλεισίματος των στεγαστικών δομών, παράλληλα με τη δημιουργία ποικίλων άλλων υπηρεσιών φροντίδας παιδιών που διέπονται από προδιαγραφές που βασίζονται στα δικαιώματα και προσανατολίζονται προς τα αποτελέσματα» (Ευρωπαϊκή Ομάδα εμπειρογνομόνων για τη μετάβαση από την ιδρυματική φροντίδα στη φροντίδα σε επίπεδο τοπικής κοινότητας, 2012).

Επομένως, μέσα από τις παραπάνω ελλείψεις είναι κατανοητό ότι χρειάζονται τα ιδρύματα φορείς, που θα ενισχύσουν το έργο τους και θα βοηθήσουν τα παιδιά να ενταχθούν πιο ομαλά στη κοινωνία. Οι προτάσεις, που αναφέρεται ο Συνήγορος του πολίτη (2015) στην ειδική του Έκθεση, για τη καλύτερη λειτουργία των ιδρυμάτων εστιάζει στη:

- η θέσπιση προδιαγραφών για την αριθμητική και ποιοτική επάρκεια της

στελέχωσης των ιδρυμάτων

- *«η ενεργοποίηση του συστήματος καταγραφής, ποιοτικής πιστοποίησης, εποπτείας και ελέγχου των ιδρυμάτων παιδικής προστασίας*
- *η θέσπιση ενός ενιαίου πλαισίου κανόνων για θέματα καθημερινής ζωής, βάσει των σύγχρονων δεδομένων και παιδαγωγικών αντιλήψεων, με γνώμονα τη διασφάλιση των δικαιωμάτων των φιλοξενούμενων παιδιών σε όλους τους τομείς.*
- *για τη φιλοξενία και θεραπευτική αντιμετώπιση εφήβων με ψυχικές διαταραχές*
- *ή/και σοβαρές διαταραχές συμπεριφοράς*
- *η απουσία ενιαίας πολιτικής για την υποστήριξη των παιδιών που μεγαλώνουν»*

Είναι φανερό ότι παρουσιάζει λειτουργία του συστήματος παιδικής προστασίας, υπογραμμίζεται η ανάγκη να προωθηθούν εναλλακτικές λύσεις στην ιδρυματική φροντίδα με την υποστήριξη των οικογενειών σε κρίση και την ενίσχυση του θεσμού της αναδοχής, που θα πρέπει να μπορεί να ενεργοποιείται και χωρίς την τοποθέτηση ενός παιδιού σε ίδρυμα. Μέσα από αυτή τη διαδικασία θα υπάρχει ειδική φροντίδα στο να διαμένουν τα παιδιά όσο το δυνατόν λιγότερο στα ιδρύματα παιδικής προστασίας στη χώρα μας και να ελαχιστοποιηθεί το χρονικό πλαίσιο των επτά χρόνων.

Όλα τα παραπάνω οδηγούν στην ανάγκη των παιδιών, που ζουν στα ιδρύματα να ακολουθήσουν ένα νέο σύστημα προσέγγισης της παιδικής προστασίας στα ιδρύματα, εστιάζοντας στην απόϊδρυματοποίηση. Στη συνέχεια του κεφαλαίου θα αναλυθεί περισσότερο η ανάγκη της αποϊδρυματοποίησης των παιδιών στα ιδρύματα παιδικής προστασίας και θα παρουσιαστούν κάποιες κατευθυντήριες οδηγίες, καθώς και εναλλακτικές προσεγγίσεις στο τομέα αυτό.

3.1 Καλές πρακτικές και κατευθυντήριες γραμμές της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Είναι άξιο σχολιασμού να αναφερθεί ότι περισσότερα από δύο εκατομμύρια παιδιά σε παγκόσμιο επίπεδο ζουν σε πλαίσια ιδρυματικής φροντίδας. Σύμφωνα, με στατιστικά στοιχεία το 80%, από τα παιδιά σε δομές ιδρυματικής περίθαλψης έχουν βιώσει την απώλεια σε έναν ή και τους δύο τους γονείς. Παράλληλα, υπάρχουν

πολλές πιθανότητες τα παιδιά αυτά τα χωριστούν από τις οικογένειές τους χωρίς να είναι άμεση επιβαλλόμενο και κάποια άλλα είναι σε ιδανικό σημείο να λάβουν κάποια εναλλακτική φροντίδα. Ωστόσο, είναι αναγκαίο να αναφερθεί ότι τα παιδιά αυτά έχουν πολλές πιθανότητες να εκτεθούν σε κίνδυνο, όπως η κακοποίηση, η εκμετάλλευση και αρκετές άλλες παραβιάσεις των δικαιωμάτων τους. Λαμβάνοντας υπόψη τα παραπάνω δεδομένα δημιουργήθηκε ένας ιστός με φορείς, που είναι συνδεδεμένοι μεταξύ τους παγκοσμίως, ανάμεσα σε αυτούς και η UNICEF, όπου δημιούργησαν ένα Οδηγό με τίτλο «Προχωρώντας Εμπρός: Εφαρμόζοντας τις "Κατευθυντήριες Γραμμές για την Εναλλακτική Φροντίδα Παιδιών» προσκαλώντας τους ηγέτες των εκάστοτε χωρών, καθώς και την κοινωνία των πολιτών να ενισχύσουν τις σχετικές Κατευθυντήριες Γραμμές, που έχουν ενστερνιστεί από τον ΟΗΕ και να τις θέσουν σε εφαρμογή. Με σκοπό να ενδυνάμωθούν οι κοινωνικά ευάλωτα οικογένειες, να αποφευχθεί ο αποχωρισμός των παιδιών από αυτές και να προστατευθούν από αυτές λαμβάνοντας βοήθεια μέσω της εναλλακτικής φροντίδας(Τσουλέα,2013).

Συγκεκριμένα, οι κατευθυντήριες οδηγίες εστιάζουν στην αναστολή της ίδρυσης ιδρυμάτων παιδικής προστασίας αλλά συνεργασίας, με τη τοπική κοινωνία και ανεύρεση πόρων από αυτή. Ακόμα, η επαφή με τους χρήστες και τους παρόχους κατά την κατάρτιση του στρατηγικού οράματος, είναι ιδιαίτερα σημαντικό να συνεργάζεται η κυβέρνηση με τα άτομα που θα χρησιμοποιήσουν τελικά τις υπηρεσίες, τις οργανώσεις ,που τα εκπροσωπούν και τις οικογένειές τους.

3.2 Εναλλακτικοί τρόποι προσέγγισης της ιδρυματικής φροντίδας των παιδιών

Υπάρχουν αρκετοί τρόποι προσέγγισης της ιδρυματικής φροντίδας των παιδιών για την ενίσχυσή τους. Συγκεκριμένα, τα προγράμματα παιδικής προστασίας με τη μορφή αναδοχή. Η αναδοχή θεωρείται σήμερα μία από τις πιο ικανοποιητικές λύσεις για την προστασία και τη φροντίδα ενός παιδιού. *«Λέγοντας αναδοχή εννοούμε την ανάληψη της φροντίδας ενός πλήρως ή μερικώς, εξαρτημένου ατόμου από μια οικογένεια ή άτομο, για μικρό ή μεγάλο χρονικό διάστημα^ κατά κανόνα έναντι αμοιβής»* (Κουσιδου, 1998, σ.23). Αξίζει να επισημανθεί ότι οι ανάδοχες οικογένειες επιλέγονται μετά από κοινωνική έρευνα, που έχει ως στόχο την ηθική υπόσταση των γονιών, της υγείας τους, των συνθηκών της ζωής τους και της αγάπης τους για το

παιδί. Η αναδοχή μπορεί να πάρει πολλές μορφές ανάλογα με τις ανάγκες που επιδιώκει να εξυπηρετήσει.

Σε αυτό το σημείο είναι αρκετά σημαντικό να αναφερθούν οι μορφές αναδοχής. Συγκεκριμένα, υπάρχει:

- Η αναδοχή ανακούφισης, που εξυπηρετεί γονείς, οι οποίοι χρειάζονται κάποιες μέρες να ξεκουραστούν από τη φροντίδα ενός παιδιού με ειδικές ανάγκες.
- Η Επείγουσα αναδοχή και είναι άμεσης ανάγκης για έκτακτα περιστατικά, για παιδιά, που βρίσκονται σε κίνδυνο κακοποίησης, που έχουν παραμεληθεί. Και οι ανάδοχοι γονείς τα αναλαμβάνουν μέχρι να βρεθεί μια πιο μόνιμη λύση.
- Η βραχυπρόθεσμη αναδοχή, όταν τα παιδιά βρίσκονται σε μεταβατικό στάδιο, σε διάρκεια έως και 8 εβδομάδων, για μωρά, που βρίσκονται υπό το δρόμο της υιοθεσίας ή όταν η μητέρα νοσηλεύεται για κάποια σοβαρή ασθένεια.
- Η μεσοπρόθεσμη αναδοχή, η οποία είναι και η επικρατέστερη και διαρκεί από δύο μήνες έως και δύο χρόνια. Σε αυτή τη περίπτωση τοποθετούνται παιδιά, που έχουν άμεση ανάγκη ενός σταθερού περιβάλλοντος οικογένειας. Τέλος,
- Η μακροπρόθεσμη αναδοχή, που μπορεί να διαρκέσει μέχρι και την ενηλικίωση του παιδιού και είναι πολύ συχνή στην Ελλάδα (Παπασταθόπουλος,2017).

Επιπρόσθετα, υπάρχουν προγράμματα παιδικής προστασίας και έχουν τη μορφή υιοθεσίας. Τα παιδιά που δεν έχουν καμία πιθανότητα να μείνουν με τη φυσική τους οικογένεια οδηγούνται στη δυνατότητα παροχής της υιοθεσίας. Αυτή η μορφή φροντίδας θεωρείται ως η πιο σωστή και αποτελεσματική λύση για την προστασία του απροστάτευτου παιδιού, καθώς το παιδί έχει τη δυνατότητα να ζήσει και να αναπτυχθεί μέσα σε μια αληθινής οικογένεια, σε ένα σταθερό περιβάλλον που είναι επιτακτική ανάγκη για το ψυχοκοινωνικό του υπόβαθρο.

Είναι αρκετά σημαντικό να αναφερθεί ότι μετά τη σύναψη της υιοθεσίας με τους γονείς υπάρχουν τα εξής αποτελέσματα:

- Καταργούνται οι έννομες σχέσεις του παιδιού με τη φυσική του οικογένεια και δημιουργούνται νέες, μόνο με τη θετή οικογένεια.
- Η υιοθεσία έχει μόνιμο χαρακτήρα και ισχύει μέχρι τη λύση αυτής με απόφαση δικαστηρίου
- Η υιοθεσία αποκόπτει κάθε επαφή με τη φυσική οικογένεια, ωστόσο κατά περίπτωση με επιθυμία του ανηλίκου μπορεί να διατηρηθεί.
- Η υιοθεσία εποπτεύεται από την κοινωνική υπηρεσία για τα τρία πρώτα χρόνια της σύναψης της. Τέλος,
- Οι θετοί γονείς έχουν υπό την ευθύνη τους, το σύνολο των εξόδων της ανατροφής και της ασφάλισης του παιδιού ,στον φορέα ασφάλισής τους (Γεώργαρου,2016)

Σε αυτό το σημείο αξίζει να αναφερθεί ότι είναι πολύ σημαντικό να ενισχύονται οι οικογένειες των παιδιών, που έχουν τοποθετηθεί στα ιδρύματα παιδικής προστασίας με οποιοδήποτε τρόπο στη τοπική κοινωνία. Είναι γεγονός ότι η πλειοψηφία των παιδιών που τοποθετούνται σε εναλλακτική φροντίδα δεν είναι ορφανά έχουν τουλάχιστον έναν γονέα. Πολλά από αυτά τα παιδιά έχουν αποχωριστεί τους γονείς τους για λόγους φτώχειας, μειονεξίας ή αναπηρίας και μπορούν να επιστρέψουν στις οικογένειές τους με την σωστή στήριξη. Ακόμα, στόχος αποτελεί η ενδυνάμωση των οικογενειών και των κοινοτήτων, ώστε να παρέχονται στα παιδιά ότι τους είναι απαραίτητο και να μη χρειάζεται να επιστρέφουν στα ιδρύματα (Opening Doors fot Europe Children, 2019).

Επιπρόσθετα, πριν λίγο καιρό έλαβε χώρα κάτι πολύ σπουδαίο για τα Δικαιώματα του παιδιού στη παγκόσμια κοινότητα. Συγκεκριμένα, στις 18 Δεκεμβρίου του 2019, στη Νέα Υόρκη η Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών, όπου ενέκρινε ψήφισμα για τα δικαιώματα του παιδιού, το οποίο αποτελεί σημαντικό ορόσημο για τον τερματισμό της θεσμικής φροντίδας των παιδιών παγκοσμίως. Με την υιοθέτηση του ψηφίσματος, τα 193 κράτη μέλη των Ηνωμένων Εθνών ήρθαν σε συμφωνία, για πρώτη φορά στην ιστορία και επισήμαναν ότι τα ορφανοτροφεία βλάπτουν τα παιδιά. Επιπλέον, αναγνώρισαν ο,τι όλα τα παιδιά πρέπει να επανενωθούν ή να υποστηρίζονται οι οικογένειες τους όσων είναι εν ζωή. Ωστόσο, είναι απαραίτητο σύμφωνα με το ψήφισμα οι κυβερνήσεις να δεσμευτούν στη παροχή

εναλλακτικής φροντίδας για τα παιδιά υψηλής ποιότητας, οικογένειας και κοινότητας (Hope and Home for Children,2019).

Δεύτερο μέρος: Διεκπεραίωση εμπειρικής έρευνας

4 ΚΕΦΑΛΑΙΟ. Μεθοδολογία της έρευνας

4.1 Ορισμός του προβλήματος-Διατύπωση ερευνητικών ερωτημάτων

Αρχικά, είναι αρκετά σημαντικό να αναφερθεί ο ορισμός του προβλήματος για το συγκεκριμένο θέμα, καθώς και η διατύπωση των ερευνητικών υποθέσεων για την υλοποίηση της συγκεκριμένης έρευνας. Συγκεκριμένα, το θέμα που επέλεξα να επεξεργαστώ στη παρούσα εργασία αφορά τα «Δικαιώματα του παιδιού και την Αποιδρυματοποίηση. Οι απόψεις των επαγγελματιών στα ιδρύματα παιδικής προστασίας. Ο λόγος που επέλεξα το συγκεκριμένο θέμα αφορά την ανάγκη μου να επεξεργαστώ και να κατανοήσω τις ανάγκες και επιθυμίες των παιδιών μέσα σε μια δύσκολη κατάσταση, που έχουν περιέλθει της ιδρυματοποίησης , από την οπτική των επαγγελματιών του χώρου, οι οποίοι έχουν μια πιο έμπειρη ματιά για τα δεδομένα.

Επιπλέον, είναι μια ευκαιρία να αντιληφθώ, πως βιώνουν τα υποκείμενα την ιδρυματική κατάσταση, που βιώνουν τα παιδιά, τις ανάγκες τους, τις επιθυμίες τους και τους λόγους που βρέθηκαν σε δομές παιδικής προστασίας. Επιπρόσθετα, η επιθυμία μου να ανακαλύψω αυτή την ομάδα παιδιών εστιάζει στο γεγονός ότι είμαι εκπαιδευτικός και θα ήθελα να μάθω τρόπους αντιμετώπισης ενός παιδιού, που προέρχεται από ιδρύματα παιδικής προστασίας με στόχο να μπορώ να το κατανοήσω, να το βοηθήσω και να μπορέσω να το διαχειριστώ στο πλαίσιο της τάξης αλλά και με τα υπόλοιπα παιδιά.

Ακόμα, θεωρώ ότι η παρούσα έρευνα αποτελεί ένα μείζον ερευνητικά θέμα, καθώς υπάρχουν πολλά παιδιά σε πλαίσια παιδικής προστασίας , που είναι επιτακτική ανάγκη να βοηθούν, ώστε να ενταχθούν με πιο ομαλό τρόπο στη κοινωνία και είναι μια αφορμή να ενημερωθούν οι εκπαιδευτικοί για τα παιδιά ιδρυματικής φροντίδας, ώστε να μπορέσουν να βοηθήσουν να τα βοηθήσουν.

4.2 Διατύπωση ερευνητικών υποθέσεων

Σε αυτό το σημείο είναι απαραίτητο να διατυπωθούν οι ερευνητικές υποθέσεις της έρευνας, που πραγματοποιήθηκε, καθώς και μια μικρή αναφορά για τους άξονες, που συμπεριλήφθηκαν στην έρευνα, ώστε να βρεθεί το αντικείμενο της έρευνας. Συγκεκριμένα, οι ερευνητικές υποθέσεις είναι οι εξής:

- Η διαμονή των παιδιών στα ιδρύματα παιδικής προστασίας επηρεάζει αρνητικά τη ψυχική υγεία τους
- Τα ιδρύματα παιδικής προστασίας χρησιμοποιούν εναλλακτικές μεθόδους αποιδρυματοποίησης

Συγκεκριμένα, η παρούσα έρευνα εστιάζει στους ερευνητικούς άξονες και ερευνητικά ερωτήματα, που αφορούν το ρόλο των ιδρυμάτων παιδικής προστασίας και συγκεκριμένα πως συμβάλλουν στη ψυχική υγεία των παιδιών. Ακόμα, εστιάζεται το ενδιαφέρον στα ιδρύματα παιδικής προστασίας αν ενισχύονται τα δικαιώματα των παιδιών μέσα από τις δράσεις, που πραγματοποιούνται στο χώρο των ιδρυμάτων και την επαφή τόσο μεταξύ των παιδιών όσο και των εργαζομένων. Τέλος, η παρούσα έρευνα επεξεργάζεται το τομέα της αποιδρυματοποίησης και συγκεκριμένα ποιες εναλλακτικοί μέθοδοι χρησιμοποιούνται στα ιδρύματα παιδικής προστασίας.

4.3. Μεθοδολογία της έρευνας

Σε αυτό το σημείο είναι απαραίτητο να επικεντρωθούμε στη μεθοδολογία, που εφαρμόστηκε για τη περάτωση της έρευνας. Συγκεκριμένα, χρησιμοποιήθηκε η ποιοτική έρευνα, καθώς πηγή δεδομένων αποτελεί ο άνθρωπος και συγκεκριμένα τα υποκείμενα, στα οποία πραγματοποιήθηκε συνέντευξη. Ο λόγος, που χρησιμοποιήθηκε η ποιοτική μέθοδος στην έρευνα, αφορά στο γεγονός ότι είναι εξαιρετικά ενδιαφέρον ένας ερευνητής να ακούσει τις απόψεις, τη κριτική, τη γνώμη των υποκειμένων πάνω στο θέμα της «Δικαιωμάτων των παιδιών και της αποιδρυματοποίησης». Με αυτόν τον τρόπο ο άνθρωπος και στη ουσία το υποκείμενο, αποτελεί πηγή δεδομένων μέσα από τις εμπειρίες, που μοιράστηκε μέσα από την συνέντευξη με τον ερευνητή, τις απόψεις του, τα συναισθήματά του, το πώς κατανοεί το θέμα, που συζητήθηκε, καθώς και τις δραστηριότητες και τις πρακτικές, που εφαρμόζει επί του θέματος (Mason, 2003). Ακολούθως, δίνεται η δυνατότητα στον ερευνητή «να διερευνήσει την ατομική του δράση μέσα σε συγκεκριμένες δομές,

να κατανοήσει το αλληλένδετο και τη διαπλοκή του ατομικού με το κοινωνικό, την ταυτότητα των ατόμων, την στάση ζωής, να αναζητήσει, το ποιόν των ανθρώπων με ποιοτική ανάλυση των δεδομένων, που συλλέγονται επί τόπου», επιτόπια έρευνα» (Λυδάκη,2001).

Επιπρόσθετα, η χρήση της ποιοτικής μεθόδου της έρευνας, είναι η κατάλληλη μέθοδος για την μελέτη των κοινωνικών φαινομένων στο σύνολό τους, και το συγκεκριμένο θέμα, που εστιάζει στα δικαιώματα των παιδιών και την αποιδρυματοποίηση, θεωρώ ότι η συγκεκριμένη μέθοδος θα μου δώσει τις κατάλληλες πληροφορίες. Ακόμα, μου δίνει τη δυνατότητα ως εν δυνάμει «κοινωνικού ερευνητή», να θεωρήσω το αντικείμενο της ερευνάς μου το υποκείμενο, το οποίο δημιουργεί το ίδιο τα νοήματα και την πραγματικότητά του και να μπορέσω να δω κριτικά την άποψη των δρώντων υποκειμένων, καθώς και πως αυτά προσλαμβάνουν και ερμηνεύουν το θέμα της συγκεκριμένης έρευνας (Λυδάκη, 2001).

Με αυτό τον τρόπο μου δίνεται η ευκαιρία να συνειδητοποιήσω τη δική μου πραγματικότητα, τις προ-αντιλήψεις, τις προκαταλήψεις και να προσπαθήσω να κατανοήσω, να ερμηνεύσω τη δράση και τις καθημερινές πρακτικές, που εφαρμόζουν τα υποκείμενα στη δική τους καθημερινότητα και εμπειρία σε σχέση με το θέμα της έρευνας. Παράλληλα, μου δίνεται η ευκαιρία να έρθω σε επαφή με το αντικείμενο της έρευνας, να επικοινωνήσω, να αλληλεπιδράσω και αυτό το γεγονός το θεωρώ καθοριστικό για τη διενέργεια και περάτωση της έρευνας (Λυδάκη, 2001).

Σε αυτό το σημείο είναι απαραίτητο να ειπωθεί ότι η έρευνα ξεκίνησε από τον 30 Δεκεμβρίου του 2019 και ολοκληρώθηκε τον Φεβρουάριο του 2020, στο Ν. Αττικής. Το δείγμα, αποτέλεσαν 5 επαγγελματίες των ιδρυμάτων παιδικής προστασίας και συγκεκριμένα κοινωνικοί λειτουργοί, εκ των οποίων 4 γυναίκες από 29 έως 36 ετών και ένας άντρας 36 ετών, ως υποκείμενα της έρευνας, με τη δειγματοληψία της χιονοστιβάδας (snowball sample)(Κυριαζή,1999), καθώς το πρώτο άτομο βρέθηκε τυχαία και κατεύθυνε τη διαδικασία για την ανεύρεση δεύτερου ατόμου, που να ανήκει στη κατηγορία νέου στην Ελλάδα και με το χαρακτηριστικό να είναι επαγγελματίας ιδρύματος παιδικής προστασίας. Επιπρόσθετα, το εργαλείο που χρησιμοποιήθηκε για την πραγματοποίηση της έρευνας αποτέλεσε «η ποιοτική συνέντευξη» ,πρόσωπο με πρόσωπο και

συγκεκριμένα η ημιδομημένη συνέντευξη, όπου κατά τον Beyens (2015) τις αποκαλεί συζήτηση με σκοπό, καθώς επικρατεί ένα ανεπίσημο ύφος, μέσα από μια συζήτηση κουβέντα, ώστε να νιώσουν περισσότερο άνετα τα υποκείμενα.

Ακόμα, υπάρχει μια θεματική, πάνω στις οποίες κινείται η συζήτηση και τίθενται κάποιες ερωτήσεις στο υποκείμενο, αλλά και στη πορεία υπάρχει μεγάλη πιθανότητα να προκύψουν και άλλες. Επιπλέον, τα δεδομένα παράγονται μέσω της διάδρασης μεταξύ του ερευνητή και του υποκειμένου (Manson, 2003). Οι ερωτήσεις, που τέθηκαν είναι «ανοιχτού τύπου», καθώς είναι πολύ σημαντικό ο ερωτώμενος να εκφράσει τις απόψεις του και να μην είναι περιορισμένος, αλλά ελεύθερος στην απάντησή του και να προβάλλει δικές του λεπτομέρειες και εμπειρίες στο θέμα της έρευνας (Κυριαζή, 1999). Οι συνεντεύξεις πραγματοποιήθηκαν σε διάστημα 30 λεπτών περίπου η καθεμία και χρησιμοποιήθηκε οδηγός συνέντευξης, όπου τέθηκαν ερωτήσεις ανά θεματικό άξονα, όπως ιδρύματα παιδικής προστασίας, δικαιώματα του παιδιού και εναλλακτικές μέθοδοι αποιδρυματοποίησης στα ιδρύματα παιδικής προστασίας. Μερικές ερωτήσεις, όπου παρατίθενται ενδεικτικά αποτελούν: Ποιες δυσκολίες αντιμετωπίζουν στο συγκεκριμένο ίδρυμα παιδικής προστασίας; Ακόμα, Ποιες είναι οι ευκολίες που αντιμετωπίζουν τα παιδιά κατά την αποιδρυματοποίηση;

Παράλληλα, έγινε απομαγνητοφώνηση των συνεντεύξεων και η κωδικοποίησή τους, καθώς και πραγματοποιήθηκε συστηματική καταγραφή σημαντικών στοιχείων και σημείων των συνεντεύξεων, κρατήθηκαν σημειώσεις για την αποφυγή κάποιας παρερμηνείας. Σε αυτό το σημείο αξίζει να αναφέρουμε ότι όταν το υποκείμενο αντιλαμβάνεται και γνωρίζει ότι απομαγνητοφωνείται πολλές φορές είναι δύσκολο να αφηθεί και να εκφραστεί ελεύθερα. Κάποιες φορές υπάρχει ένας δισταγμός στις σκέψεις του ερωτώμενου (Gall, Borg & Gall, 1996). Τέλος, πραγματοποιήθηκε κάποια σύγκριση και εντοπισμός ομοιοτήτων μεταξύ των συνεντεύξεων, καθώς και η παρουσίαση σε θεματικές ενότητες, όπου θα παρουσιαστούν εκτενώς στο επόμενο κεφάλαιο με τα ανάλυση των αποτελεσμάτων της έρευνας.

5ΚΕΦΑΛΑΙΟ. Ανάλυση αποτελεσμάτων

Σε αυτό το κεφάλαιο πραγματοποιείται μια συστηματική καταγραφή και ανάλυση των αποτελεσμάτων της έρευνας από τα υποκείμενα της συνέντευξης. Θα χωρίσουμε την περαιτέρω ανάλυση για καλύτερη κατανόηση του περιεχομένου σε

δύο μέρη. Το πρώτο θα αναφέρεται: α)Τα παιδιά στο ίδρυμα παιδικής προστασίας και το Β)Οι εναλλακτικές προσεγγίσεις της αποιδρυματοποίησης. Ωστόσο, τα υποκείμενα από τους φορείς συνέντευξης θα παρουσιάζονται ως (Y1, Y2,Y3,Y4,Y5) για την σαφή τοποθέτηση των εκάστοτε δεδομένων προς ανάλυση. Παρακάτω αναλύονται οι τοποθετήσεις των υποκειμένων ανά μέρος.

A)Τα παιδιά στο ίδρυμα παιδικής προστασίας

Τα υποκείμενα και από τις 5 συνεντεύξεις ανέφεραν ότι τα παιδιά στο πλαίσιο της ιδρυματικής φροντίδας, που ζουν στη καθημερινότητά τους και συνδιαλέγονται μεταξύ τους και με τους επαγγελματίες είναι χώροι, που εκφράζονται ελεύθερα. Ωστόσο, συνήθως προέρχονται από δυσμενή περιβάλλοντα πριν από τη τοποθέτησή του σε ιδρύματα παιδικής προστασίας με αποτέλεσμα η συμπεριφορά τους και η ψυχική τους υγεία να είναι ήδη ταραγμένη και να χρειάζονται τόσο τη βοήθεια των επαγγελματιών, όσο και κατά περιπτώσεις. Ακόμα, πολλές φορές όπως έχουν δείξει ευρήματα σε μελέτες, οι χώροι κλειστής ιδρυματικής φροντίδας προκαλούν άγχος, κατάθλιψη.

Y1B « Έχουμε πολλά νέα παιδιά- διπλασιάστηκε ας πούμε πριν από λίγο καιρό ο αριθμός μας πράγμα που ως αναμενόμενο έφερε εσωτερικές συγκρούσεις. Μέχρι να βρει ο καθένας τη θέση του και να πάρει ένα ρολό σε αυτό το μοίρασμα των ρόλων», « Y2K «Νομίζω ότι κυρίαρχη ανάγκη θα έλεγα ότι είναι η αποκλειστικότητα. Και κάτι που δυστυχώς δεν μπορεί να τους παρέχει κάποιος φορέας ,τους το παρέχουμε κάπως διαφορετικά. Θα σας πω με ποιο πρόγραμμα ,αλλά κυρίως η ανάγκη των παιδιών είναι αυτή η αλληλεπίδραση ένας προς ένα και όχι αυτό να μοιράζεται σε πολλούς φροντιστές ή σε πολλά παιδιά. Οπότε κυρίαρχα νομίζω ότι αυτή η ανάγκη και για ασφάλεια σίγουρα έτσι το πρώτο που είναι ζωτικής σημασίας εννοείται ότι είναι το κομμάτι της ασφάλειας και συναισθηματικής ότι είμαι σε ένα περιβάλλον που με φροντίζουν, που ικανοποιούν τις ανάγκες μου αλλά και αυτή η αποκλειστικότητα που είναι δύσκολο νομίζω έτσι σε κάθε φορέα Που φιλοξενεί πολλά παιδάκια να υπάρχει».

Y3X « Ήταν μια καλή προετοιμασία γιατί πολλά παιδιά είχαν την ευκαιρία να έχουν την μαμά δεν σημαίνει οτι ήταν ευχάριστο , αλλά με τη σωστή παρέμβαση δεν μπορώ να πώ οτι είχαμε πολλές επώδυνες . Υπάρχουν βέβαια παιδιά που δεν τους είναι εύκολος ο πρώτος καιρός και είμαστε απο πάνω τους» .

Y4Π«Το κάθε παιδί είναι διαφορετικό και το κάθε παιδί φέρει διαφορετικά βιώματα

τραυματικά και μη και διαφορετικές εμπειρίες (...). Τα παιδιά αυτά λοιπόν είναι .. ουσιαστικά υπάρχουν τρεις πραγματικότητες . Η πραγματικότητα του παιδιού , η πραγματικότητα του παιδιού με τους βιολογικούς γονείς και η πραγματικότητα του παιδιού με την οικογένεια φιλοξενίας . Είναι τρεις εντελώς διαφορετικές πραγματικότητες . Είναι δυσκολεμένα παιδιά , είναι παιδιά στερημένα , που προέρχονται από κακοποιητικό περιβάλλον , από γονείς που έχουν χαμηλό κοινωνικό, βιοτικό, μορφωτικό , νοητικό επίπεδο ,όλα αυτά» .

Υ5Σ «Οι δυσκολίες που αντιμετωπίζουν τα παιδιά ανεξαρτήτως σε ποιο ίδρυμα θα φροντιστούνε είναι κυρίως στο ψυχοσυναισθηματικό κομμάτι διότι έρχονται αρκετά πληγωμένα και τραυματισμένα από τα περιβάλλοντα από τα οποία έχουν απομακρυνθεί».

Επομένως, με βάση τα παραπάνω στοιχεία είναι προφανές ότι τα παιδιά, που βρίσκονται στα ιδρυματικά περιβάλλοντα ήδη έχουν βιώσει κάποιες τραυματικές εμπειρίες από το οικογενειακό τους πλαίσιο και φαίνεται ότι επηρεάζεται και η καθημερινότητά τους από αυτές τις εμπειρίες. Τα παιδιά βιώνουν έντονα συναισθήματα και έχουν ανάγκη από εξειδικευμένη βοήθεια. Μέσα από τα παραπάνω φαίνεται ότι τα παιδιά, που ζουν στα ιδρύματα έχουν δυσκολίες στη ψυχοκοινωνική τους ανάπτυξη και η διαμονή τους στα ιδρύματα παιδικής προστασίας επιβαρύνει τη κατάσταση αυτή κατά περίπτωση και επηρεάζει τη συμπεριφορά τους και αυτό φαίνεται και μέσα από έρευνες(Καλυβά,2016).

Ακόμα, σύμφωνα με μελέτες φαίνεται ότι τα μωρά που βρίσκονταν σε χαμηλής ποιότητα ημερήσια φροντίδα υπήρχαν περισσότερες πιέσεις σε σχέση με άλλες οικογένειες, που δεν είχαν αντίστοιχες πιέσεις. Επιπλέον, τα παιδιά, που ζουν στα ορφανοτροφεία με τη μείωση παροχής ερεθισμάτων οι επιπτώσεις είναι βλαβερές για τη νοητική, ψυχοκοινωνική ανάπτυξη των παιδιών (Cole M& S, 2002). Αυτό φαίνεται και από την αναφορά ενός υποκειμένου, συγκεκριμένα, Υ2Κ «Κάποιες κρίσεις θυμού Μετά όταν αρχίσει να συνειδητοποιεί το παιδί ότι θα είναι εδώ, του βγαίνει ένας πιο ξεκάθαρος θυμός και απέναντι στη μαμά ή στο βιολογικό του περιβάλλον που δεν μπόρεσα να το κρατήσουν οπότε βγαίνει και σε εμάς αυτό το κομμάτι .Όποτε θέλει πολύ αγκάλιασμα και κράτημα έτσι από όλες τις πλευρές».

Σε αυτό το σημείο αξίζει να επισημάνουμε ότι στα παραπάνω δεδομένα και στο σημείο, που αναφέρεται το υποκείμενο Υ2Κ «*«Νομίζω ότι κυρίαρχη ανάγκη θα έλεγα ότι είναι η αποκλειστικότητα. Και κάτι που δυστυχώς δεν μπορεί να τους παρέχει κάποιος φορέας ,τους το παρέχουμε κάπως διαφορετικά»* . Συγκεκριμένα, και όπως είναι σαφές τα παιδιά σε αυτή την ηλικία και ιδιαίτερα τα μικρότερα σε ηλικία έχουν ανάγκη από αποκλειστικότητα, όπως και τη απεγνωσμένη προσπάθεια προσοχής και στοργή των ενηλίκων, προσπαθώντας να αναπτύξουν συναισθηματικούς δεσμούς. Τα παιδιά στα ιδρύματα έχουν την ανάγκη μια συνεχής σχέσης και φροντίδας για να νιώσει συναισθηματικά πλήρες, ωστόσο σε ιδρύματα που υπάρχουν οι καλύτερες προδιαγραφές για τη διαμονή ενός παιδιού, ο μεγάλος αριθμός των παιδιών και η συχνή εναλλαγή των φροντιστών το καθιστά δύσκολο προς υλοποίηση (Ευρωπαϊκή Ομάδα εμπειρογνομόνων για τη μετάβαση από την ιδρυματική φροντίδα στη φροντίδα σε επίπεδο τοπικής κοινότητας,2012). Είναι σαφές ότι τα παιδιά προέρχονται από περιβάλλοντα, που έχουν βιώσει δύσκολες αντικειμενικά προκλήσεις στη ζωή τους, με αποτέλεσμα να έχουν τραυματικές εμπειρίες και να τις μεταφέρουν και στα ιδρύματα παιδικής προστασίας, σε ένα διαφορετικό περιβάλλον από αυτό, που είχαν συνηθίσει. Επομένως, η πρόκληση να μπορέσουν να διαχειριστούν όλες αυτές τις εσωτερικές διεργασίες απαιτεί προσπάθεια τόσο από τα παιδιά όσο και από τους επαγγελματίες των πλαισίων, που έχουν τοποθετηθεί.

Β)Οι εναλλακτικές προσεγγίσεις της αποϊδρυματοποίησης στα ιδρύματα παιδικής προστασίας

Σε αυτό το μέρος είναι αξιοσημείωτο να αναφερθεί ότι όλα τα υποκείμενα εστίασαν στις δράσεις εκτός ιδρυμάτων και ανέφεραν ότι είναι ανοιχτοί στη τοπική κοινωνία αφενός μέσα από τις δωρές και τα ήδη πρώτης ανάγκης, που δέχονται αφετέρου από τη συνεργασία με εθελοντές και δράσεις ψυχαγωγικού χαρακτήρα εντός και εκτός των ιδρυμάτων. Συγκεκριμένα, Υ1Β*«στην προσπάθεια αυτή της αποϊδρυματοποίησης προσπαθούμε να εντάσσουμε στα προγράμματα μας και παιδιά από το σχολείο και την κοινότητα, είμαστε πολύ ανοιχτοί στις επισκέψεις τα σαββατοκύριακα. Προσπαθούμε να ενισχύουμε το κομμάτι των δράσεων εκτός Ιδρύματος, Αλλά οι ανάγκες είναι πολύ μεγαλύτερες ώστε να μπορέσουμε να τις προσπεράσουμε ,φανταστείτε ότι η ιδρυματοποίηση είναι κάτι που εύκολα βιώνει και το προσωπικό»*.

Ακολούθως, Υ2Κ «Θέατρο ας πούμε όπως είπατε και πολύ σύνθετες και πολύ συχνό Δηλαδή προτάσεις να πάμε σε θέατρα, σε παραστάσεις ,σε καλέσματα αθλητικά με αθλητικούς ομίλους οπότε πάνε και η δική μας η ομάδα γιατί έχουμε και εμείς τη δική μας ομάδα μπάσκετ».

Ακόμα, Υ3Χ « Γίνονται κάποια προγράμματα σε έναν χώρο εδώ μέσα για ζωγραφική , για μουσικά όργανα. Οχι τόσο επειδή δεν μπορούν να γίνουν έξω . Στο εξατομικευμένο πρόγραμμα του κάθε παιδιού αυτά μπορούν να γίνουν έξω . Απλά επειδή θέλουμε και κάποια ομαδικά εδώ ενίσχυσης αλληλεπίδρασης κάνουμε και κάποιες δράσεις εδώ . Το ένα όμως δεν αναιρεί το άλλο. Δηλαδή εδώ ένα παιδί που μπορεί να συμμετέχει εδώ σε ένα μουσικό πρόγραμμα , αν αυτό το παιδί κάνει κιθάρα αυτό θα συνεχιστεί έξω. Είναι συνεπικουρικά στο όλο πρόγραμμα του. Είναι και το γυμναστήριο , όπου έχουμε γυμνάστρια κανονικά στο όλο πρόγραμμα του ιδρύματος που είναι σε καθημερινή βάση και έχει όλα τα αθλητικά προγράμματα των παιδιών. Μπορεί να είναι pilates μπορεί να είναι αερόβια . Κάνουν πάρα πολλά δημιουργικά πράγματα. Αυτή τη στιγμή που μιλάμε είναι η ώρα των παιδιών μας , οι φωνές που ακούγονται απο δίπλα». Επίσης,

ΥΕΧ «Είναι ένα πρόγραμμα που ονομάζεται ΚΟΚ κέντρο οικογένειας και παιδιού , το οποίο βοηθάει και στηρίζει οικογένειες της ευρύτερης περιοχής , οικογένειες που έχουν κοινωνικοοικονομικά προβλήματα έρχονται εδώ , όμως μπορούν και ασκούν καλά τον γονεϊκό τους ρόλο . Αναγνωρίζουν δηλαδή οτι έχουν αυτές τις δυσκολίες , θέλουν την βοήθειά σας αλλά δεν θέλω να χάσω το παιδί μου, θέλω να επιστρέφει στο σπίτι. Επιπλέον κάποια παιδιά κρίνοντας απο την πορεία τους μέσα στο ίδρυμα , επιστρέφουν εντελώς στο σπίτι τους μερικές φορές , όταν διακρίνουμε οτι δεν χρειάζονται πλέον την φροντίδα μας».

Υ5Σ «Σαν επαγγελματίες λειτουργούμε το ανοικτό πρόγραμμα λειτουργίας. Εννοώντας ανοικτό εννοούμε οτι πέρα απο τα παιδιά που μένουν εδώ έχουμε ξεκινήσει το κέντρο ημέρας που είναι ένα κομμάτι αποιδρυματοποίησης και αλληλεπίδρασης των παιδιών. Της ανοιχτής φροντίδας, που φροντίζουμε και παιδιά τα οποία μπορεί να έχουν ολοκληρώσει την διαμονή τους εδώ ηλικιακά και εμείς να συνεχίζουμε την συνεργασία με το να τα βοηθάμε σε σπουδές στην κοινωνική τους δικτύωση και στο πως θα μπορούσαν να ανταπεξέλθουν. Καθώς και στα παιδιά που έχουν ολοκληρώσει τις διαδικασίες επανένταξης στο φυσικό περιβάλλον. Για να είμαι πιο συγκεκριμένη αν ένα

παιδί έχει απομακρυνθεί από το φυσικό περιβάλλον και εκείνο έχει κάνει τις σωστές ενέργειες για να στηθεί ξανά έτσι όπως πρέπει, εννοείται ότι δίνεται η ευκαιρία στο οικογενειακό περιβάλλον και στο παιδί να ενωθεί με την βοήθεια και την στήριξη την δικιά μας για τουλάχιστον μια τριετία ακόμα. Αυτό είναι το εξωτερικό πρόγραμμα που λειτουργούμε».

Το Υ4Π αναφέρεται «Θεωρώ ότι είναι σε ένα πάρα πολύ καλό επίπεδο συγκριτικά με τα παλαιότερα χρόνια γενικά στην ιστορία των ιδρυμάτων και γενικά για το θεσμό της ιδρυματοποίησης θεωρώ ότι έχουμε κάνει μεγάλα άλματα προόδου, μεγάλα βήματα τόσο με το θεσμό της εθελόντριες οικογένειας φιλοξενίας όσο με την κατάρτιση των νέων παιδαγωγών , των νέων παιδοκόμων ,τη συνεχόμενη κατάρτιση είτε των παλιών ,που έχουν μία πολυετή εμπειρία είτε με ανανέωση του προσωπικού με νέο αίμα με νέες ιδέες διαφορετική αντιμετώπιση και επίσης λειτουργία του παιδικού σταθμού που εντάσσει τα παιδιά σε ένα μεγαλύτερο, σε ένα πολυάριθμο σύνολο , κοινωνικοποιεί τα παιδιά . Παίζει το ένα με το άλλο».

Λαμβάνοντας υπόψη όλες τις παραπάνω αναφορές είναι άξιο να αναλυθούν αρκετά δεδομένα. Καταρχάς, είναι φανερό ότι όλα τα πλαίσια παιδικής προστασίας, που ήρθαμε σε επαφή αναφέρονται ότι είναι ανοιχτά στο πλαίσιο της αποιδρυματοποίησης. Εστιάζουν και είναι υπέρμαχοι της συνεργασίας οικογένειας παιδιού ενθαρρύνοντας την όλη διαδικασία και προσπαθώντας στην περαιτέρω επικοινωνία του παιδιού με την οικογένεια, την οικονομική της ενίσχυση , καθώς και τη μετέπειτα πορεία ένταξης τους πάλι στη φυσική οικογένεια. Αξίζει να αναφερθεί ότι «η προστασία του παιδιού αποβλέπει στην εξασφάλιση της κανονικής ανάπτυξης των σωματικών, πνευματικών και ψυχικών δυνατοτήτων του παιδιού». Τα μέτρα αυτά αφορούν τα παιδιά στην παιδική ηλικία, ανεξαρτήτως της κοινωνική τάξη στην οποία ανήκουν και ειδικά μέτρα , που αποσκοπούν σε συγκεκριμένες ομάδες παιδιών ,που έχουν ανάγκη από προστασία και άλλες μορφές φροντίδας (Σταθόπουλος,2017).

Ακόμα, αξίζει να σχολιαστεί ότι όλοι οι φορείς είναι ανοιχτοί στη συνεργασία με φορείς εκτός ιδρυμάτων μέσα από εθελοντές πραγματοποιώντας και εξωτερικές δράσεις θέατρο, κινηματογράφο, αθλητικές και ψυχαγωγικές δραστηριότητες , όσο και εντός των χώρων τους μέσα από διοργανώσεις δημιουργικών δράσεων, παιδικά πάρτυ, ενισχυτική διδασκαλία παιδιών και πολλά άλλα. Ουσιαστικά, ο εθελοντισμός

είναι μια δημιουργική διαδικασία, είναι ελεύθερος και καινοτόμος από μόνος του και αναλαμβάνει προγράμματα και δράσεις, που έχουν ως στόχο την ανάπτυξη των οικογενειών και ατόμων, καλύπτοντάς όχι μόνο βασικές ανάγκες επιβίωσης αλλά και άλλες περισσότερο δημιουργικές, ώστε να αναπτύξει το άτομο καλύτερες σχέσεις με τους γύρω του (Σταθόπουλος,2017).

Αναφορικά, κατά τον Parsons αναφέρεται ότι ένα παιδί χωρίς τη διαδικασία κοινωνικοποίησης δεν θα καταφέρει να βρεί τη θέση του και τη λειτουργία στο κόσμο, στην κοινωνία και αυτό συμβαίνει γιατί η φύση τους τα καθιστά ως μη ολοκληρωμένα άτομα και μόνο της κατάκτησης της κοινωνικοποίησης θα καταφέρουν να ενταχθούν στη κοινωνία και να μπορέσουν τα κατακτήσουν τα χαρακτηριστικά των ενηλίκων(Φασουλής,2012) Επομένως, είναι αρκετά σημαντικό που γίνονται κάποιες δράσεις εκτός των ιδρυμάτων και με τον οποιοδήποτε τρόπο είναι ένα βήμα προς τη καλύτερη ένταξη τους στο κοινωνικό σύνολο.

Εν κατακλείδι, είναι εξαιρετικά σημαντικό, που μπορούν όλοι οι φορείς των ιδρυμάτων παιδικής προστασίας που καταφέρουν και συγκροτούν ένα δίκτυο συνεργασίας ανάμεσα σε ιδιώτες, σε εθελοντές, σε κρατικές υπηρεσίες και εφαρμόζουν προγράμματα, όπως αναφέρονται και παραπάνω στις αναφορές τους, που εστιάζουν στο θεσμό οικογένεια και παιδί (Ζαϊμάκης, Κανδυλακη,2005).

Σε αυτό το σημείο αξίζει να αναφερθεί ότι όλα τα υποκείμενα έκαναν αναφορά για την αναδοχή και την υιοθεσία ως διαδικασίες αποιδρυματοποίησης και επισήμαναν ότι αρκετά σημαντικό ήταν ο νόμος Ν.4538/2018, περί αναδοχής και υιοθεσίας του 2018, όπου σε αρκετές περιπτώσεις βοήθησε να ξεμπλοκάρουν οι διαδικασίες για αυτούς τους θεσμούς. Συγκεκριμένα,

Υ2Κ«Ναι σε μας βέβαια ξεκινάμε με την αναδοχή. Η υιοθεσία γίνεται με κρατικό φορέα ,δηλαδή η περιφέρεια μετά προχωράει τις διαδικασίες για την υιοθεσία .Υπάρχουν όμως περιπτώσεις που μια αναδοχή μπορεί να έχει πάει 3 χρόνια ή 2 και μετά το δικαστήριο να έχει πει ότι οι γονείς θα πάρουν πίσω το παιδί οπότε εκεί διακόπτεται η αναδοχή .Βέβαια έχουν υπάρξει και περιπτώσεις μία συγκεκριμένα , Που έχει επιστρέψει το παιδί μετά από ένα χρόνο και στο φορέα μας δεν είναι δηλαδή ότι επέστρεψε στην οικογένεια»

Υ3Χ«Η προσωπική μου άποψη είναι οτι μπορεί σε κάποιες περιπτώσεις να λειτουργεί. Για μένα παιδί και οικογένεια πάνε μαζί. Έχει νόημα να πραγματοποιείται η αναδοχή σε συγγενείς που είναι γνώριμα για τα παιδιά, που έχουν έναν δεσμό και υπάρχει συναίσθημα. Αυτό είναι το πιο σκόπιμο και πιο επιτυχές ίσως στη λειτουργία του. Απο την άλλη σε περιπτώσεις παιδιών που δεν υπάρχει κάποιο οικογενειακό περιβάλλον τότε να μπορεί και η άλλη πλευρά της αναδοχής και της υιοθεσίας να είναι κάτι πιο σταθερό και πιο μόνιμο για το παιδί. Αλλά και αυτό θέλει προσπάθεια εδώ στην Ελλάδα και επειδή δεν το έχουμε ζήσει δεν μας δίνει την δυνατότητα να το αξιολογήσουμε».

ΥΑΠ«Επίσης ζέχασα να αναφέρω ότι πάλι στο πλαίσιο της μη ιδρυματοποίησης είχε ανέκαθεν από την αρχή της ίδρυσης του έχει το θεσμό της εθελόντριας οικογένειας φιλοξενίας .Οι οποίες οικογένειες συνεργάζονται με το ίδρυμα χρόνια ,έχουν περάσει από εκπαίδευση από κατάρτιση ,τις έχουμε επιλέξει και πέρνουν τα παιδιά το σαββατοκύριακο ,αργίες καλοκαιρινές γιορτές Χριστούγεννα και Πάσχα.

Έτσι και τα παιδιά έχουν ένα οικογενειακό Πλαίσιο το οποίο αποζητούν και τους λείπει Και οι οικογένειες αυτές έχουν στο σπίτι τους ένα παιδί που θέλουν , που προσφέρουν την αγάπη τη φροντίδα».

6ΚΕΦΑΛΑΙΟ. Συμπεράσματα- Προτάσεις

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της έρευνας, οι κύριοι λόγοι εισαγωγής ενός παιδιού σε ιδρύματα παιδικής προστασίας αποτελούν η κακοποίηση και η παραμέληση, που έχει υποστεί το παιδί από το περιβάλλον στο οποίο ζούσε πριν τοποθετηθεί σε κάποιο ίδρυμα. Ακολούθως, τα παιδιά φαίνεται να ιδρυματοποιούνται εξαιτίας της προβληματικής/παραβατικής συμπεριφοράς που μπορεί να επιδεικνύουν και πολλές φορές στην άρνηση να συνεργαστούν με τους επαγγελματίες του χώρου εξαιτίας των τραυματικών εμπειριών και της ψυχολογικής τους κατάστασης στην οποία έχουν βρεθεί.. Ακόμα, είναι αξιοσημείωτο να αναφερθεί ότι λιγότερο σημαντικός λόγος εισαγωγής των παιδιών στην ιδρυματική φροντίδα είναι επειδή είναι βιολογικά ορφανά. Επιπρόσθετα, αξίζει να αναφερθεί ότι τα ιδρύματα παιδικής προστασίας πλέον με το νόμο του 2018, για την υιοθεσία και την αναδοχή είναι περισσότερο ανοιχτός στις παροχές αναδοχής και υιοθεσίας.

Επιπρόσθετα, πολλά από τα ιδρύματα είναι ανοιχτά προς τη τοπική κοινότητα μέσω του εθελοντισμού, τις δράσεις, που γίνονται εντός και εκτός των ιδρυμάτων για με τη διαμόρφωση των χώρων σε γυμναστική, yoga και γενικότερα ψυχαγωγίας των παιδιών και διασκέδασης. Ακόμα, τα παιδιά πραγματοποιούν και εξω-ιδρυματικές δράσεις, όπως το θέατρο, ο κινηματογράφος. Ωστόσο, υπάρχει ανάγκη βελτίωσης των υπηρεσιών στην κοινότητα προκειμένου να υποστηριχθούν και ενισχυθούν οι οικογένειες, που αντιμετωπίζουν σοβαρές δυσκολίες, μέσα από προγράμματα ενδυνάμωσης του γονεϊκού ρόλου και υποστήριξης προκειμένου να ανταπεξέλθουν στις ανάγκες των παιδιών τους.

Εν κατακλείδι, η παρούσα μέλετη αποτέλεσε μια πρωτόγνωρη εμπειρία για μένα και πολύ ενδιαφέρουσα. Οι περιορισμοί ήταν αρκετοί λόγω της δυσκολίας εύρεσης να μιλήσουν για τους χώρους παιδικής προστασίας. Επιπλέον, δεν έχουν πραγματοποιηθεί εκ νέου μελέτες, που να εστιάζουν στην αποιδρυματοποίηση των παιδιών στα ιδρύματα παιδικής προστασίας, με αποτέλεσμα να αντιμετωπίσω δυσκολίες στην ανεύρεση πληροφοριών από άλλες έρευνες. Τέλος, η παρούσα έρευνα αποτελεί μια έρευνα σαν βάση για περαιτέρω μελέτες στο κομμάτι της

αποιδρυματοποίησης και είναι ένα κίνητρο να εστιαστεί το ενδιαφέρον σε μελλοντικούς ερευνητές και για τη διαχείριση της κοινωνίας των πολιτών για την αντιμετώπιση των παιδιών ιδρυματικής φροντίδας, μέσα από το ρόλο, που φέρει ο καθένας στη κοινωνία.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΕΛΛΗΝΟΓΛΩΣΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Αγάθωνος- Γεωργοπούλου, Ε.(1994). «Προστασία παιδιών έξω από τη φυσική τους οικογένεια», στο Κονδύλη, Δημ.(επιμ.) Παιδική Προστασία: Τάσεις και Προοπτικές, Αθήνα: Παπαζήση
- Γεώργαρου, Ε. (2006), *Η αναδοχή ως θεσμός κοινωνικής προστασίας των ανηλίκων*. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη
- Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο,(2019) , (Δεκέμβριος 30) Ανακτήθηκε από : <https://www.europarl.europa.eu/at-your-service/el/be-heard/coordinator-on-children-rights/children-rights>
- Ευρωπαϊκή Ομάδα εμπειρογνομόνων για τη μετάβαση από την ιδρυματική φροντίδα στη φροντίδα σε επίπεδο τοπικής κοινότητας, (2012, Νοέμβριος 30). Ανακτήθηκε από: www.deinstitutionguide.eu
- Ζαϊμάκης, Γ. & Κανδυλάκη, Α. (2005). Δίκτυα Κοινωνικής Προστασίας. Μορφές παρέμβασης σε ευπαθείς ομάδες και σε πολυπολιτισμικές κοινότητες. Αθήνα: Κριτική
- Καλλινικάκη, Θ. (1988), *Μεγαλώνοντας σε ίδρυμα*. Αθήνα: Εκδόσεις Ελληνική Εταιρεία Ψυχικής Υγιεινής και Νευροψυχιατρικής του παιδιού.
- Καλυβά, Π. (2016). *Η Ψυχοκοινωνική συμπεριφορά και διαπροσωπικές δεξιότητες παιδιών που ζουν σε ιδρύματα*, Διδακτορική Διατριβή. Εθνικό Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών, Αθήνα.
- Κιρπότην, Α., (1980). *Ο αποχωρισμός των παιδιών από την οικογένεια και η εναλλακτική λύση του ιδρύματος*. Εκλογή, τεύχος Αυγούστου.
- Κουτσούκου, Η. (2013), *Η Νομική προστασία του παιδιού στην Ελλάδα. Ποινικές και συνταγματικές διαστάσεις*. Αθήνα: Εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη
- Κυριαζή, Ν. (1999) *Η Κοινωνιολογική έρευνα. Κριτική Επισκόπηση των μεθόδων και των τεχνικών*. Αθήνα: Εκδόσεις Ελληνικά Γράμματα
- Ληξουριώτης, Γιάννης (1988). «Προστατευτικός νομοθετικός παρεμβατισμός και η εμφάνιση του Εργατικού Δικαίου στην Ελλάδα: Η περίπτωση της παιδικής εργασίας», Μαυροκορδάτος Γ. και Χατζηιωσήφ. Χ. (επιμ.) *Βενιζέλος και Αστικός Εκσυγχρονισμός*, Ηράκλειο Κρήτης.

- Λυδάκη, Ά., *Ποιοτικές μέθοδοι της Κοινωνικής έρευνας*. Αθήνα : Εκδόσεις Καστανιώτη
- Μιτράκη, Α. (2017). *Οι επιπτώσεις της ιδρυματικής φροντίδας στην ψυχοκοινωνική ταυτότητα των παιδιών*. Εκδόσεις: Τ.Ε.Ι Κρήτης, Ηράκλειο
- Μιτράκη, Α., Μυλωνάκη, Ι. & Παπαδοπούλου, Α. (2017). *Οι επιπτώσεις της ιδρυματικής φροντίδας στην ψυχοκοινωνική ταυτότητα των παιδιών*. (Πτυχειακή εργασία), Τ.Ε.Ι Κρήτης, Ηράκλειο
- Ν.4538/2018 - ΦΕΚ 85/Α/16-5-2018 -«Μέτρα για την προώθηση των Θεσμών της Αναδοχής και Υιοθεσίας και άλλες διατάξεις».
- Ν.4359(ΦΕΚ Α΄ 5/20.01.2016). «Κύρωση Αναθεωρημένου Κοινωνικού χάρτη»
- Ν. 2101/1992: (ΦΕΚ 192/Α/2-12-1992). «Κύρωση της Διεθνούς Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού»
- Πανοπούλου- Μαράτου, Ο.(1998) *Παιδί, Επιστήμη και Ψυχανάλυση*. Οι διαδρομές του Jean Piaget. Αθήνα: Καστανιώτη
- Σταθόπουλος, Π., (2017) *Κοινωνική Προστασία. Κοινωνική Πρόνοια. Πολιτικές και Προγράμματα*. Αθήνα: Παπαζήση
- Συνήγορος του παιδιού, (2019) (Δεκέμβριος, 20) Ανακτήθηκε από: <https://www.synigoros.gr/paidi/downloads/sp.pdf>
- Συνήγορος του Πολίτη, (2015). «Τα δικαιώματα των παιδιών που ζουν σε ιδρύματα - Διαπιστώσεις και Προτάσεις του Συνηγόρου για τη λειτουργία των ιδρυμάτων παιδικής προστασίας», *Ειδική Έκθεση*, Μάρτιος 2015
- Συνήγορος του παιδιού, (2019) (Δεκέμβριος, 20) Ανακτήθηκε από: <https://www.synigoros.gr/paidi/downloads/sp.pdf>
- Συνήγορος του Πολίτη, (2015) «Τα δικαιώματα των παιδιών που ζουν σε ιδρύματα- Διαπιστώσεις και Προτάσεις του Συνηγόρου για τη λειτουργία των ιδρυμάτων παιδικής προστασίας», *Ειδική Έκθεση*, Μάρτιος 2015.
- Συμβούλιο της Ευρώπης, (2016) *Εγχειρίδιο σχετικά με τη νομοθεσία για τα Δικαιώματα του Παιδιού*, Λουξεμβούργο: Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης

- Τι κάνει η Ευρώπη για μένα. *Η οικογένεια μου. Τα δικαιώματα και οι ελευθερίες στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Παιδιά σε ιδρυματική φροντίδα.* Ανακτήθηκε στις 28 Δεκεμβρίου 2019, από το <https://www.what-europe-does-for-me.eu/el/portal/2/A13>
- Τσουλέα, Ρ. (2013, Μάρτιος, 7) Unicef: *Οδηγός για την προστασία παιδιών χωρίς γονική φροντίδα. Καθημερινή.* Ανακτήθηκε: 30 Δεκεμβρίου, 2019 από: <https://www.tanea.gr/2013/03/07/health/unicef-odigos-gia-tin-prostasia-paidiwn-xwris-goniki-frontida/>
- Χιώνη, Ν. (2003). *Φροντίδα παιδιών έξω από τη φυσική τους οικογένεια στην Ελλάδα.* (Πτυχιακή εργασία). Τμήμα Διοίκησης Μονάδων Υγείας και Πρόνοιας, Καλαμάτα. Πρόσβαση 20 Δεκεμβρίου 2019. Ανακτήθηκε από : http://nestor.teipel.gr/xmlui/bitstream/handle/123456789/12331/SDO_DMYP_00290_Medium.pdf?sequence=1
- Cole, M. & Cole, S. (2002), *Η Ανάπτυξη των παιδιών. Η Αρχή της ζωής: εγκυμοσύνη, τοκετός, βρεφική ηλικία.* Αθήνα: Εκδόσεις Τυπωθήτω
- Lumos, (2016), *Η ιδρυματοποίηση των παιδιών στην Ελλάδα: Διαπιστώσεις και συστάσεις της Lumos για Μεταρρύθμιση.* (Δεκέμβριος 28 2020) Ανακτήθηκε από <https://docplayer.gr/12955090-I-idrymatopoiisi-ton-paidion-stin-ellada-diapistoseis-kai-systaseis-tis-lumos-gia-metarrythmisi.html?fbclid=IwAR26a2v3Q9E-kldi1klQqghyA3b8HmpzYOPrMLStkkskE41mG1xxfjBemfI>
- Mason, J. (2003) *Η διεξαγωγή της ποιοτικής έρευνας.* Αθήνα: Εκδόσεις Ελληνικά Γράμματα
- Opening doors for Europe’s Children (2019, November 25). Ανακτήθηκε από: <https://www.openingdoors.eu/>
- SOS Children’s Villages International (2019), (Δεκέμβριος, 28). Ανακτήθηκε από <https://www.sos-childrensvillages.org/quality4children>

- Tsitseliotis, J. & Κουσίδου, Σ. (1989). *Η κοινωνική εργασία στην υιοθεσία και στην αναδοχή*. Αθήνα: Κέντρο βρεφών « Η Μητέρα».
- Whittaker, J.K. (1979), *Η Μεταβαλλόμενη φύση της παιδικής ιδρυματικής προστασίας*, Εκλογή, τευχ. Δεκεμβρίου, 20-31

ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Beyens, K., Kennes, P., Snacken, S. and Tournel, H. (2015). “The Craft of Doing Qualitative Research in Prisons”, *International Journal for Crime, Justice and Social Democracy*, Vol. 4, No.1, pp. 66-78
- Bolzman, L.(2009).The Advent of Child Rights on the International Scene and the role of the Save the Children International Union 1920-45. *Refugee Survey Quartely*, 27,4, 26-34.
- Boswell, J. (1988). *The kindness of strangers. The abandonment of children in Western Europe from late antiquity to the Renaissance*. New York: Pantheon Books
- Crenson, M. A. (1998) *Building the invisible orphanage: A prehistory of the American welfare system*. Cambridge: Harvard University Press.
- Gall, M. D., Borg, W. R. and Gall, J. P. (1996). *Educational Research: An Introduction*, 6th edition, White Plains, NY: Longman
- Goldfarb, W. (1945). *Effects of psychological deprivation in infancy and subsequent stimulation*. *The American Journal of Psychiatry*, 102:18-33
- Hope and Home for Children, (2019,(December 7), *Landmark moment as the UN calls for the end of orphanages.*, Ανακτήθηκε από: https://www.hopeandhomes.org/news-article/unga/?fbclid=IwAR0selyjx0o1tTxMDFKoUFOMMK4JrZoQVcS3N_CDqtLix0hshUtOCxvVm08
- Hrdy, S. B. (1999). *Mother Nature: Maternal instincts and how they shape the human species*. New York: Ballantine Books
- Menzies-Lyth I.E. (1985). *The development of the self in children in institution*, *Journal of Child Psychotherapy*, 11(2), 49-64

- Provence, S & Lipton, R. (1962). *Infants in institutions* Oxford: International University Press.
- St. Petersburg-USA Orphanage Research Team (2008), *The effects of early social-emotional and relationship experience on the development of young orphanage children*. Monographs of the Society for Research in Child Development.
- Veerman, P. (1992). *The rights of a child and the changing image of childhood*. Dordrecht: Martinus Nijhoff Publishers

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ- ΟΔΗΓΟΣ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗΣ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ
ΤΜΗΜΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

ΠΜΣ: «Πολιτικές για τη Μετανάστευση, τις Κοινωνικές διακρίσεις και την Ιδιότητα του Πολίτη»

Αξιότιμε κύριε/α.

Το ερωτηματολόγιο, που έχετε στα χέρια σας, είναι μέρος έρευνας, που διεξάγει το Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου, και έχει ως στόχο την καταγραφή των απόψεων των επαγγελματιών στα ιδρύματα παιδικής προστασίας σε σχέση με τα παιδιά που διαμένουν σε αυτά, καθώς και με την αποιδρυματοποίηση των παιδιών σε αυτά. Είναι αυτονόητο ότι οι απαντήσεις σας θα είναι ανώνυμες και απολύτως εμπιστευτικές, καθώς θα χρησιμοποιηθούν μόνο για τους σκοπούς της έρευνας (εκτός από ορισμένα δημογραφικά στοιχεία: φύλο, ηλικία, πλήθος παιδιών), για αυτό παρακαλώ να διατυπώσετε τις απόψεις σας με όσο το δυνατόν ειλικρινή τρόπο μπορείτε. Ονομάζομαι Βήλου Θεοδώρα και είμαι μεταπτυχιακή φοιτήτρια.

Σας ευχαριστούμε εκ των προτέρων για την βοήθειά σας.

Αριθμός συνέντευξης (...)

ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ

1. Ηλικία
2. Φύλο
3. Πανεπιστήμιο & Τμήμα στο οποίο φοιτάτε/φοιτούσατε

4. Επίπεδο σπουδών (Προπτυχιακό – Μεταπτυχιακό – Διδακτορικό)

6. Επίπεδο Εκπαίδευσης Πατέρα – Μητέρας

7. Επάγγελμα Πατέρα – Μητέρας

1) ΙΔΡΥΜΑΤΑ ΠΑΙΔΙΚΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

- Πόσα παιδιά διαμένουν στο συγκεκριμένο ίδρυμα παιδικής προστασίας;
- Ποιο είναι το φύλο των παιδιών;
- Ποιος είναι ο τρόπος λειτουργίας στο συγκεκριμένο ίδρυμα παιδικής προστασίας;
- Ποιες είναι οι ανάγκες στο συγκεκριμένο ίδρυμα παιδικής προστασίας;
- Με ποιους εξωτερικούς φορείς συνεργάζεται το συγκεκριμένο ίδρυμα;

2) ΤΑ ΠΑΙΔΙΑ ΣΤΑ ΙΔΡΥΜΑΤΑ ΠΑΙΔΙΚΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

- Ποιες είναι οι ανάγκες των παιδιών στα ιδρύματα παιδικής προστασίας;
- Ποιες δυσκολίες αντιμετωπίζουν στο συγκεκριμένο ίδρυμα παιδικής προστασίας;
- Ποια είναι η σχέση των παιδιών με το προσωπικό στο ίδρυμα παιδικής προστασίας;
- Ποια είναι η αλληλεπίδραση των παιδιών μεταξύ τους, που βρίσκονται μαζί;
- Από ποια περιβάλλοντα προέρχονται;

3)ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΠΟΙΔΡΥΜΑΤΟΠΟΙΗΣΗ ΤΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ ΣΤΑ ΙΔΡΥΜΑΤΑ ΠΑΙΔΙΚΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

- Ποιες δράσεις ακολουθεί το συγκεκριμένο ίδρυμα παιδικής προστασίας για την αποιδρυματοποίηση των παιδιών;
- Ποιες είναι οι ευκολίες, που αντιμετωπίζουν οι επαγγελματίες στην αποιδρυματοποίησή τους;
- Ποιες είναι οι ευκολίες που αντιμετωπίζουν τα παιδιά κατά την αποιδρυματοποίηση;
- Ποιες είναι οι δυσκολίες, που αντιμετωπίζουν οι επαγγελματίες για την αποιδρυματοποίησή τους;
- Ποιες είναι οι δυσκολίες, που αντιμετωπίζουν τα παιδιά στην αποιδρυματοποίησή τους;
- Ποια προγράμματα ή εναλλακτικές προσεγγίσεις εφαρμόζονται για την αποιδρυματοποίηση των παιδιών στο συγκεκριμένο ίδρυμα;
- Ποια είναι η γνώμη σας για τις συγκεκριμένες προσεγγίσεις αποιδρυματοποίησης;
- Θεωρείται ότι το προσωπικό είναι εκπαιδευμένο και ενημερωμένο για αυτές τις προσεγγίσεις στο συγκεκριμένο ίδρυμα;

